

Archeologie West-Friesland

Jaarverslag juni 2011 - december 2012

Gemeente Drechterland, Enkhuizen, Hoorn, Koggenland,
Medemblik, Opmeer en Stede Broec

M.H. Bartels & C.M. Soonius

Archeologie West-Friesland

Jaarverslag juni 2011 - december 2012

Gemeente Drechterland, Enkhuizen, Hoorn, Koggenland, Medemblik,
Opmeer en Stede Broec

M.H. Bartels & C.M. Soonius

HOORN 2013

Colofon

drs. Michiel H. Bartels
drs. Carla M. Soonius
Regio Archeologen West-Friesland
Archeologie West-Friesland
Bureau Erfgoed, VVH, Gemeente Hoorn

bezoekadres:
Stadhuis Hoorn, Nieuwe Steen 1, K A-015
1625 HV Hoorn

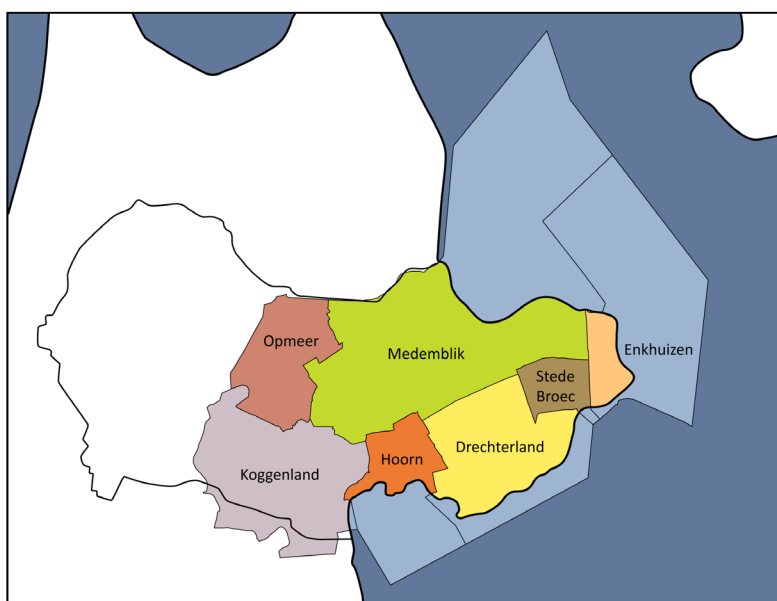
postadres:
Archeologie West-Friesland
Bureau Erfgoed, VVH
Postbus 603
1620 AR Hoorn
The Netherlands

Archeologie West-Friesland is het archeologisch samenwerkingsverband van de gemeenten Drechterland, Enkhuizen, Hoorn, Medemblik, Koggenland, Opmeer en Stede Broec

Telefoon: 0229-252589/ 0229-252587
Mobiel: 06-25272867/ 06-30468593
e-mail: c.soonius@hoorn.nl en m.bartels@hoorn.nl
© Gemeente Hoorn

OPMERKING VOORAF

Dit jaarverslag loopt niet zoals gebruikelijk van 1 januari 2012 tot 31 december 2012. Omdat het voorgaande jaarverslag eindigde op 31 mei 2011, loopt dit jaarverslag van 1 juni 2011 tot en met 31 december 2012

Inhoudsopgave

1. Inleiding	6
2. Taak/Missie	7
3. Organisatie en Personeel	7
4. Gemeenschappelijke regeling	9
5. Overzicht van Adviezen (tabel 1, bijlage 1) en overzicht van de gewerkte uren (tabel 2, bijlage 1)	11
6. Snelheid van de advisering	12
7. Archeologisch onderzoek, onderzoekdrempels en verlegging van de kosten	12
8. Versterking relatie archeologie en ruimtelijke ordening	14
8.1 Inleiding	14
8.2 Stand van zaken eind 2012	15
8.3 Omgevingsvergunning en bouwbesluit 2012	19
8.4 Beperking van de adviesplicht Rijksdienst Cultureel Erfgoed	23
9. Behoud in situ	24
10. Versterking inhoudelijke kennis	25
11. De Archeologische Waardenkaart Westfriese Gemeenten	31
12. De Website www.archeologiewestfriesland.nl	36
13. Erfgoedinspectie	36
14. Inventarisatie en beheer collecties Particulieren en instellingen	37
15. Bestrijding van de Schatgraverij	37
16. Brochures Archeologie in West-Friesland	39
17. Contactavonden Archeologie West-Friesland en publieksbreik	40
18. Wetenschappelijk onderzoek, Project NWO West-Friesland, 'Farmers of the Sea' (bijdrage Wouter Roessingh, Universiteit Leiden)	43
19. Grote projecten	44
20. Maritieme Archeologie	45
21. Samenwerkingsverbanden	47
22. Samenwerking met Cultuurhistorische Verenigingen	50
23. Jaarplan 2013	52
24. Besluit	53

Bijlagen

1. Tabel 1: Lijst van adviezen; Tabel 2: Gewerkte uren per gemeente	54
2. Publieks- en schoolactiviteiten	59
3. Lezingen	60
4. Commissies en Overleggen	62
5. Trainingen en Cursussen	62
6. Congresbezoek	62
7. Publicaties	64

1. Inleiding

In 2012 is de pilot 'Gemeenschappelijke Regeling Archeologie Westfriesse Gemeenten' afgerond en per 1-6-2012 omgezet in een regeling voor onbepaalde tijd. Daarmee is oostelijk West-Friesland een van de vele regio's in Nederland waar de zorg voor het archeologisch erfgoed beleidsmatig is verankerd binnen een gemeentelijke structuur.

In de hierna beschreven periode van meer dan anderhalf jaar werd vooral de interne organisatie conform het voorgenomen beleid vorm gegeven. Primair hierbinnen was de adequate advisering naar de deelnemende gemeenten. Het pluriform ogende werk werd in diverse matrixen zoals een Archeologische Quick Scan vorm gegeven, waardoor veelal snel tot een waardestelling van archeologische terreinen kon worden gekomen.

Door de verdere opbouw van de digitale Archeologische Waardenkaarten van de zeven Westfriesse gemeenten in samenwerking met RAAP BV kon op steeds kortere termijn een nauwgezet advies worden gegeven. Door de inbreng van steeds meer data van onder meer het Westfries Museum en vele amateurarcheologen ontstond een database waaruit efficiënt kon worden geput. Hierdoor konden de archeologische kaartlagen ten behoeve van de Bestemmingsplannen beter worden ingevuld. Dit leidde tot eenvoudiger en eenduidiger regelgeving binnen de totstandkoming van bestemmingsplannen binnen de Ruimtelijke Ordening, waarbij steeds werd gekozen voor een zo laag mogelijk regime waar dit mogelijk werd geacht. Ook is een harmonisatie van regimes tussen de gemeenten ontstaan. De bovenstaande processen zijn bij schrijven in 2013 nog in volle gang.

Publieksbereik heeft in dit jaar veel aandacht gekregen. De verschillende gedefinieerde doelgroepen zijn elk voor zover deze activiteit het toeliet, op verscheidene manieren van archeologie bediend. Duizenden personen, scholieren, cultuurhistorisch geïnteresseerden, politici, beleidsambtenaren, vakgenoten zijn op verschillende wijze voorzien van archeologische informatie over West-Friesland. Dit leidde in vrijwel alle gevallen tot positieve feedback. Het in de lucht brengen van de website van Archeologie West-Friesland mag een voorzichtig begin op de digitale snelweg worden genoemd. Belangrijkste is dat de populair-wetenschappelijke informatiefolders, de wetenschappelijk KNA-conforme Westfriesse Archeologische rapporten en algemene informatie over de organisatie en de producten hiervan nu op eenvoudige wijze bereikbaar zijn.

Grote projecten lopend door meerdere gemeenten, bijvoorbeeld de Westfrisiaweg en het Hoogwaterbeschermingsplan (HWBP), hebben op verzoek van de betreffende instanties veel aandacht gekregen, hetgeen tot meer archeologische inhoud en een soberder en doelmatiger proces heeft geleid.

Het jaar 2012 mag zowel inhoudelijk als beleidsmatig een complex maar succesvol jaar voor de archeologie van de zeven Westfriesse gemeenten worden genoemd.

drs. Carla M. Soonius, regio-archeoloog West-Friesland

drs. Michiel H. Bartels, gemeentelijk archeoloog van Hoorn

J. Buchner, bureauhoofd Erfgoed-VVH, Hoorn

2. Taak/Missie

De taak en missie van de Gemeenschappelijke regeling is onveranderd gebleven. Een toelichting hierover kan in het Jaarverslag 2011 worden gevonden.

3. Organisatie en Personeel

In het eerste jaarverslag over 2010-2011 is ingegaan op de taakverdeling tussen de vaste functionarissen binnen de organisatie. De taakeenheid Archeologie vormt een onderdeel van het Bureau Erfgoed van de Gemeente Hoorn, een onlosmakelijk deel van de afdeling Veiligheid, Vergunningen en Handhaving. De plaats van Archeologie binnen juist dit deel van de organisatie mag correct worden genoemd. De hoofdproducten en kerndoelen liggen namelijk bij de wettelijke taken; het uitvoeren en implementeren van de archeologie in de Ruimtelijke Ordening.

Afb. 1 Veel belangstelling bij het onderzoek naar twee middeleeuwse huisterpen aan de Kerkstraat in Wognum. Juni 2012.

Het kernteam van functionarissen bestond zoals vorig jaar uit de senior-archeologen drs. Carla Soonius, drs. Michiel Bartels en drs. Christiaan Schrickx.

De senior veldtechnicus (SVT) Cees Aay vormt deel van het kernteam met als specifieke taak het beheer van het Hoornse Depot voor Bodemvondsten, de archivering van analoge en digitale onderzoeksgegevens, voer- en vaartuigenbeheer en publieksactiviteiten. Tevens is de SVT nauw betrokken bij de voorbereidingen van veldprojecten en heeft een leidende rol bij de veldtechnische uitvoering van veldprojecten. In het post-opgravingstraject speelt deze functionaris een leidende rol in het kastklaar maken van de gegevens ter uitwerking. Bij de rapportfase ondersteunt de SVT met GIS, Dans-Easy en Archis de afronding van het project. Daarnaast is de SVT medeverantwoordelijk voor het actualiseren van de archeologische waardenkaarten.

Vanaf 10 mei 2010 is dit team aangevuld met archeologisch veldmedewerker Aad Weel, vanaf 4 juli 2010 met senior archeoloog Sander Gerritsen en vanaf 1 augustus 2011 met mw. Marlijn Kossen. Voor de noodzakelijke administratieve ondersteuning is vanaf 25 april 2011 mw. Lia van den Akker voor 50% gedetacheerd bij de Gemeente Hoorn. Drs. Yolande Meijer ging in 1 februari 2012 uit dienst vanwege het voltooien van de veldwerkzaamheden rondom het project Westfriese Omringdijk. Archeologisch onderzoeksassistent en na afstuderen Junior archeoloog drs. Dieuwertje Duijn bleef in dienst. Drs. Ivo Duppen is na een start op 13 oktober 2008 begonnen met de inhaalslag op het ordenen en digitaliseren van de archieven en met name de archeologische luchtfotografie. Hij is op 31 mei 2011 met een welverdiend pensioen gegaan. Zijn inbreng heeft ertoe geleid dat veel verspreide analoge informatie digitaal beschikbaar kwam en niet alleen de waardenkaart ondersteunde maar ook het behoud op lange termijn van deze gegevens garandeerde.

Het aantal vrijwilligers is nagenoeg gelijk gebleven. Veel vrijwilligers hebben zich met de voor hen specifieke taken bezig gehouden, wat vooral een verdieping en verbetering van de interne orde en kwaliteit heeft betekend.

Alle vrijwilligers hebben zich met name bezig gehouden met de vondstverwerking en naast deze taak specialismen uitgevoerd. Lies de Sitter-Homans en drs. Jolanda Willemsen (botanie), Ans Vissie en Els Winters (leer, textiel), Kees Kiestra (restauratie, conservering, logistiek), Jac Sijm (metaalrestauratie en conservering), Theo van Meurs (numismatiek, metaalrestauratie en conservering), Frank Pennekamp (all-round). Bij de vrijwilligers zijn toegetreden Peter Oudheusden (keramiekrestauratie).

In de beschreven periode mocht Archeologie West-Friesland zich verheugen in veel aandacht van stagiairs van universiteiten, hoge scholen en middelbare scholen.

Afb. 2 Groot fragment van een roodbakkende vuurstolp met appliques, circa 1550. Particuliere vondstmelding Clarissenplaats, Enkhuizen.

Afb. 3 Opgraving Achter de Vest in Hoorn, met op de achtergrond het pakhuys van de VOC. Januari 2012.

- Van de Universiteit van Amsterdam, AAC: Josje van Leeuwen (vanaf juli 2011) voor veldwerk te Enkhuizen en Oosterleek, bouwhistorisch onderzoek te Medemblik en na deze tijd het pre-Odysee onderzoek van Vroeg Middeleeuws Medemblik; Milou Roos, zomer 2012 (all round en veldwerk te Oosterleek).
- Van de Universiteit van Leiden, Archeologie: Fleur Schinning (2011), voor onderzoek naar de vuursteen sikkels uit de Bronstijd van West-Friesland; Sanne van Zanten (2011) voor de materiële cultuur van Bovenkarspel en veldwerk te Grootebroek.
- Van de Vrije Universiteit, Erfgoedstudies/Archeologie (Amsterdam, Buitenveldert): Bette Vertelman (najaar 2011) projectplan Bronstijdspeeltuin Kadijken Enkhuizen; Karen Schenk (zomer 2012-februari 2013), onderzoek naar stolpboerderijen in West-Friesland.
- Van de Saxion Hogeschool te Deventer, leergang HBO-Archeologie: Sandro Weydom, voorjaar-zomer 2011; Stephano Wonmaly, winter 20011-2012; Kasper Gils, 2012 veldwerk te Grootebroek; Tessa Timmer (all round) najaar 2012.
- Van de SG Werenfridus te Hoorn: Nils Doodeman (februari 2012) snuffelstage.
- Van de Spinaker, Hoorn-Risdam, school voor speciaal onderwijs (2 leerlingen, 1 week): Nino Bijlsma en Daan Boezaard, november 2011.

Afb. 4 Aanleg van een proefsleuf. Opgraving De Tuinen, Ursem. September 2012.

4. Gemeenschappelijke Regeling

Gedurende de tweejarige pilot is nauwkeurig gekeken naar hoeveel uren elke gemeente verbruikt aan archeologisch advies en overige taken. Van de verdeelsleutel zoals gehanteerd tijdens de pilot, namelijk dat alle gemeenten 1/7 deel bij zouden dragen, was ten tijde van de start van de pilot al duidelijk dat dit geen realistisch beeld zou scheppen. Een qua oppervlakte grote gemeente als Medemblik, met een gemiddelde hoeveelheid ingrepen zou veel meer uren gaan verbruiken dan een gemeente als Koggenland of Opmeer met een lagere en minder ingrijpende hoeveelheid bouwinitiatieven. De gemeente Enkhuizen kent bijvoorbeeld veel stadskernsituaties die over het algemeen wat complexer liggen wat betreft advisering dan

Afb. 5 Complete kokosnoot uit een 17de-eeuwse waterput. Opgraving Davidstraat/Westerstraat, Enkhuizen. April 2012.

bouwkavels in het buitengebied. Daarom is in juni 2012 per gemeente een nieuw kerngetal geformuleerd om op een correcte wijze aan de vraag te kunnen beantwoorden.

Daarnaast heeft de regio-archeoloog specifieke ondersteuning gekregen van taakspecialisten uit het team van AWF om voor de stadskernen (Enkhuizen, Hoorn, Medemblik) en plattelands-vindplaatsen goed te kunnen adviseren.

De taakomvang van de archeologische advisering van de afzonderlijke gemeenten aan AWF-Gemeente Hoorn zijn uitgekomen op Drechterland: 207 uur, Enkhuizen 302 uur, Koggenland 172 uur, Medemblik 431

uur, Opmeer 172 uur en Stede Broec 207 uur. Met deze taakomvangen kan sober en doelmatig de vraag het hoofd worden geboden. Het opbouwen van een strategische reserve is niet mogelijk gebleken. In 2012 heeft alleen in de gemeente Drechterland een overschrijding van 15% plaatsgevonden. Dit werd veroorzaakt door toeval. In de gemeente gingen door brand en sloop belangrijke stolpboerderijen verloren, waaraan toch onderzoek diende plaats te vinden. Deze overschrijding is intern opgelost. Onderschrijdingen vonden niet plaats. Verantwoording van de uren per gemeente over 2012 staat in tabel 1.

Afb. 6 Een spinlood uit de 12de eeuw. Opgraving Kerkstraat 11, Wognum.

Het interne uurtarief voor de regio-archeoloog is dit jaar wederom, net zoals de uurtarieven binnen andere Hoornse Gemeenschappelijke regelingen (GR) vastgesteld door de Gemeenteraad van Hoorn. Na een verhoging met 3,5 % in 2011, is het tarief van 2011 naar 2012 niet verhoogd. Ook het externe tarief is gelijk gebleven.

Na de college- en raadsbesluiten van de zeven gemeenten is de GR Archeologie Westfriesse Gemeenten bekendgemaakt en gepubliceerd op 28-11-2012 en bijgeschreven in het openbaar register.

Afb. 7 Het documenteren van de bodemopbouw, opgraving Vijzeltuin, Enkhuizen. Juli 2011.

5. Overzicht van Adviezen (tabel 1, bijlage 1) en overzicht van de gewerkte uren (tabel 2, bijlage 1)

De adviezen komen voort uit de binnengekomen informatie via bouwvergunningen, sloophmeldingen, waarnemingen in het veld, noedmeldingen enzovoorts. Tussen juni 2011 en 31 december 2011 zijn bij benadering 600 bouwvergunningen en sloophmeldingen gecontroleerd. Hiervan bestond een deel uit herhalingen van eerder ingediende verzoeken. Daarnaast zijn talloze meldingen binnengekomen via diverse wegen. Totaal zijn dit zo'n 2000 meldingen van ingrepen in de bodem. Voor de gehele periode 2011 zijn 95 adviezen gegeven, waarvan 56 in de periode juli-december.

In 2012 zijn op dezelfde wijze ongeveer 1100 aanvragen in het kader van de Omgevingswet binnen gekomen. In 131 gevallen heeft dit geleid tot een advies, vaak in de vorm van een Quick Scan. Dit is een stijging met ongeveer 40% ten opzichte van 2011. Dit is veroorzaakt door een toegenomen vraag, primair het gevolg van het feit dat de samenwerkende gemeenten

Afb. 8 Een miniatuur treft (braadrooster) van lood/tin uit de 17de eeuw, gebruikt als speelgoed door kinderen. Opgraving Bangert 61, Zwaag.

elkaar beter wisten te vinden en dat de digitale afhandeling en communicatie steeds beter verliep. Anders gezegd, er werden steeds minder ingrepen gemist. Tevens werd ook vaker in het voortraject door derden een beroep op AWF gedaan voor pre-advies. De lijst met projectadviezen staat in tabel 2. AWF heeft met verschillende functionarissen aan verschillende adviezen gewerkt. Via de interne urenregistratie per projectadvies is nauwkeurig te bepalen hoeveel uur waaraan is gewerkt.

6. Snelheid van de advisering

Bij de start van de GR is afgesproken dat binnen 7 werkdagen, of in elk geval zo spoedig mogelijk, op de vragen van de gemeenten en particulieren dient te worden gereageerd. In veel gevallen lukt dit ook, vooral als het om Quick Scans gaat of enkelvoudige adviezen.

Bij complexere zaken als toetsing en beoordeling van archeologisch onderzoek door derden kan hier meer tijd overheen gaan. Van belang voor een snelle afhandeling is dat aangeleverde informatie compleet is (funderingstekeningen, nieuwbouw situatie, milieurapporten, etc.). Regelmatig wordt ook om een inzicht van de archeologische kosten gevraagd, zeker indien het om aan- of verkopen van percelen gaat. Hier worden op verzoek dan de verzamelde kerngetallen uit de archeologische markt gepresenteerd. Geschatte kosten kunnen per perceel sterk verschillen.

7. Archeologisch onderzoek, onderzoeksdrempels en verlegging van de kosten

Tot 1992 waren de rijksoverheid, de provincie en de gemeente de instanties die voor het overgrote deel de kosten voor archeologisch onderzoek voor haar rekening namen. Door het steeds toenemende bouwvolume in Nederland en de krimpende budgetten van de instanties, was dit niet vol te houden. Tevens ontstond een scheve situatie waarbij de initiatiefnemers voor een project

Afb. 9 Sporen uit de Bronstijd en Middeleeuwen in een proefsleuf aan de Schaperstraat in Grootebroek. Mei 2012.

Afb. 10 Een complete kan van steengoed uit Duitsland, 1525-1550. Opgraving Vijzeltuin, Enkhuizen.

eigenlijk werden gestimuleerd om het schaarse bodemarchief in plaats van te behouden juist gesubsidieerd te laten verdwijnen. Mede daarom is in 1992 het Verdrag van Valletta gesloten waarbij door de Raad van Europa is bepaald dat de veroorzaker van een bouwinitiatief waarbij het bodemarchief zal verdwijnen voor 100% betaalt aan het onderzoek hiervan. Dit is in 1994 in een interim beleid in Nederland overgenomen en in 2007 definitief omgezet in wetgeving (Monumentenwet). Op gemeentelijk niveau is dit overgenomen en vertaald naar zones waar dit van toepassing is. Dit zijn veelal de binnensteden, de dorpslinten en prehistorische terreinen in het buitengebied. Voor elke zone gelden verschillende regimes.

De wetgever heeft de solventie van de veroorzakers aanvankelijk wel meegenomen in een 'excessieve kosten regeling', maar deze regeling geleidelijk beperkt totdat deze in 2010 werd opgeheven. Binnen deze regeling konden gemeenten en ontwikkelaars voor grote projecten aankloppen voor een financiële bijdrage in de archeologische kosten, zij het onder strikte voorwaarden. De regeling kwam kortweg neer op een bijdrage van de Rijksoverheid op basis van het aantal inwoners $\times \text{€ } 2,50$. De subsidiegrens voor Enkhuizen lag daarbij op inwoners $17.5000 \times \text{€ } 2,50 = \text{€ } 43.750,-$. De inleg van gemeente en ontwikkelaar bij de financiering moest proportioneel zijn aan de rijksbijdrage. De regeling zorgde ervoor dat vooral de grote 'veroorzakers' hun voornemens konden realiseren.

Afb. 11 Het blootleggen van de muurfunderingen en kelders van een stolpboerderij uit de 17de eeuw aan de Bangert 61, Zwaag. April 2012.

Sinds de economische terugval in grote bouwprojecten in West-Friesland sinds 2008 en het afschaffen van de excessieve kostenregeling door de Rijksoverheid is een andere problematiek ontstaan. De bouwinitiatieven liggen de laatste jaren vooral bij kleine particulieren, waarbij de stichtingskosten voor aankoop van grond en de bouw van een of twee woningen liggen tussen de € 250.000,- en € 600.000,- per kavel. De archeologische kosten voor wettelijk verplichte documenten, veldonderzoek en rapportage liggen veelal tussen de € 18.000,- en € 25.000,- per kavel. De Westfriese gemeenten zien juist deze groep graag hun voornemens realiseren. Door wettelijk verplichte onderzoeken, maar ook zaken als asbest- en bodemsanering, kunnen de stichtingskosten soms onvoorzien stijgen (zie onder).

Afb. 12 Een unieke vondst: een middeleeuws grafveld onder de Omringdijk, gelegen naast een verdwenen kerk in Oosterleek. Juli 2012.

Als eerste gemeente binnen de regio heeft Gemeente Medemblik het initiatief genomen om deze groep financieel tegemoet te willen komen voor de werkelijke archeologische kosten. De bestuurlijk-ambtelijke voorbereiding van een subsidieregeling is in 2012 gestart en zal in 2013 tot een politiek besluit moeten leiden. Hierna zou de regeling in werking kunnen treden. De regeling is niet bedoeld voor grote bouwinitiatieven.

8. Versterking relatie archeologie en ruimtelijke ordening

8.1 Inleiding

In de Monumentenwet 1988 en de herziening ervan in 2007 (Wet op de Archeologische Monumentenzorg) wordt de omgang met eventueel aanwezige archeologische waarden beschreven. De herziene Monumentenwet verplicht gemeenten om 'rekening te houden met aanwezige of te verwachten archeologische waarden'.

Het bestemmingsplan staat hierbij centraal. Hierin worden bouw- en aanlegvoorschriften opgenomen. Indien belangrijke archeologische waarden als gevolg van ruimtelijke ontwikkelingen niet in de bodem behouden

Afb. 13 Een kan van Delfts blauw uit de 18de eeuw. Opgraving Achterom, Medemblik.

kunnen blijven, dient de informatie te worden veiliggesteld d.m.v. een opgraving. De Monumentenwet gaat hierbij uit van een algemene vrijstelling voor ingrepen tot 100 m², maar biedt de gemeente ook de nodige beleidsruimte om haar eigen afweging te maken.

Afb. 14 Dr. B. van Geel van de Universiteit van Amsterdam neemt een grondmonster uit een veenlaag voor onderzoek naar botanische resten. Opgraving Postkantoor, Bovenkarspel. Mei 2012.

De gemeenten Enkhuizen, Koggenland, Opmeer en Hoorn beschikken over een beleidskaart archeologie. Op deze vlakdekkende kaart wordt inzicht gegeven in de aanwezige of te verwachten archeologische waarden en tevens zijn er beleidsadviezen omtrent de omgang met archeologische waarden geformuleerd. Dergelijke beleidsadviezen kunnen overgenomen worden in bestemmingsplannen, zodat de beoogde borging van de WAMZ wordt vastgelegd in het bestemmingsplan.

8.2 Stand van zaken eind 2012

De gemeenten Koggenland, Opmeer en Hoorn beschikken over een zogenaamde erfgoedverordening waarin de bescherming van aanwezige of te verwachten archeologische waarden is geregeld voor die delen van het grondgebied waar de bestemmingsplannen nog niet 'Malta-proof' zijn.

De gemeente Enkhuizen heeft recentelijk een beleidsnota archeologie vastgesteld met een bijbehorende verwachtingskaart en een beleidsadvieskaart. Deze laatste kaart dient gehanteerd te worden als de omgang met archeologische waarden nog niet is geregeld in de bestemmingsplannen.

Afb. 15 Een complete grape van roodbakend aardewerk, 16de eeuw. Opgraving Wortelmarkt, Enkhuizen.

De gemeenten Drechterland, Medemblik en Stede Broec beschikken nog niet over een vlakdekkende waarden- en verwachtingenkaart. Deze zullen in 2013 worden voltooid.

Afb. 16 Het grenenhouten vierkant van boerderij Koningspade 13 in Hoogwoud tijdens de bouwhistorische opname. De boerderij is in september 2012 gesloopt.

Gemeente Medemblik

In 2012 is ten behoeve van de nieuwe bestemmingsplannen van de gemeente Medemblik een beleidskaart archeologie aangeleverd. Op deze kaart is een nagenoeg vlakdekkend inzicht gegeven in de aanwezig of te verwachten archeologische waarden.

De bestemmingsplannen van de gemeente Medemblik kennen de volgende dubbelbestemmingen:

- Waarde – Archeologie 1 (gebied van zeer hoge archeologische waarde): voorwaarden aan de omgevingsvergunning en omgevingsvergunningenstelsel bij elke bodemroering dieper dan 40 cm.
- Waarde – Archeologie 2 (gebied met hoge archeologische waarde): voorwaarden aan de omgevingsvergunning en omgevingsvergunningenstelsel voor gebouwen en werken dieper dan 40 cm en groter dan 100 m².
- Waarde – Archeologie 3 (relatief onbebouwd gebied met hoge of middelhoge verwachting): voorwaarden aan de omgevingsvergunning en omgevingsvergunningenstelsel voor gebouwen en werken dieper dan 40 cm en groter dan 500 m².
- Waarde – Archeologie 4 (bebouwd gebied met hoge of middelhoge verwachting waar nog geen archeologisch onderzoek heeft plaatsgevonden): voorwaarden aan de omgevingsvergunning en omgevingsvergunningenstelsel voor gebouwen en werken dieper dan 40 cm en groter dan 1.000 m².
- Waarde – Archeologie 5 (gebieden met een middelhoge tot lage archeologische verwachting waar nog geen archeologisch onderzoek heeft plaatsgevonden): voorwaarden aan de omgevingsvergunning en omgevingsvergunningenstelsel voor gebouwen en werken dieper dan 40 cm en groter dan 10.000 m².

Afb. 17 Een miniatuur affuit van messing voor een speelgoedkanon. Opgraving Wortelmarkt, Enkhuizen.

Per dubbelbestemming gelden andere ondergrenzen voor wat betreft de oppervlakte en diepte van de verstoring. Voor verstoringen met een beperkt oppervlak of een beperkte verstoringdiepte is archeologisch onderzoek niet noodzakelijk. In geval van overschrijding van de ondergrens is het aan te bevelen om eerst een Archeologische Quickscan te laten vervaardigen door Archeologie West-Friesland. Een Quickscan is een kort document waarin de aanwezige of te verwachten archeologische waarden worden afgezet tegen de huidige situatie en de geplande ingrepen. Het advies is richtinggevend voor het soort onderzoek dat plaats dient te vinden. Het kan ook betekenen dat er geen archeologisch onderzoek hoeft plaats te vinden. De kosten voor het opstellen van Quick Scans vallen zoals bekend binnen de directe taken van de Gemeenschappelijke Regeling.

Afb. 18 Het blootleggen van het skelet van een rund, vermoedelijk uit de 17de of 18de eeuw. Opgraving Kerkstraat 11, Wognum. Juni 2012.

Gemeente Drechterland

Ten behoeve van het bestemmingsplan Drechterland-Zuid is een beleidskaart archeologie opgesteld. Deze is opgenomen in de bestemmingsplankaart.

Het bestemmingsplan Drechterland Zuid kent de volgende dubbelbestemmingen:

- Waarde – Archeologie 1 (gebied van zeer hoge archeologische waarde): voorwaarden aan de omgevingsvergunning en omgevingsvergunningenstelsel bij elke bodemroering dieper dan 40 cm.
- Waarde – Archeologie 2 (gebied van hoge archeologische waarde): voorwaarden aan de omgevingsvergunning en omgevingsvergunningenstelsel voor gebouwen en werken dieper dan 40 cm en groter dan 100 m².
- Waarde – Archeologie 3 (gebied met hoge of middelhoge verwachting voor zowel water als land): voorwaarden aan de omgevingsvergunning en omgevingsvergunningenstelsel voor gebouwen en werken dieper dan 40 cm en groter dan 500 m².

Voor het overige grondgebied van de gemeente Drechterland zal in 2013 een beleidskaart archeologie worden vervaardigd. Deze kaart kan dan door het college worden vastgesteld en op deze wijze kan er differentiatie aangebracht worden in de volgens de Monumentenwet geldende ondergrens voor archeologisch onderzoek van 100 m².

Afb. 19 Een spaarboogconstructie, horende bij een verdwenen stolpboerderij. Opgraving Postkantoor, Bovenkarspel. Mei 2012.

Gemeente Stede Broec

De gemeente Stede Broec verwijst in haar erfgoedverordening 2011 naar een beleidskaart archeologie waar alleen de bekende archeologische waarden op staan aangegeven. In 2013 zal een waarden- en verwachtingenkaart worden vervaardigd waarop een vlakdekkend inzicht wordt verkregen in de aanwezige of te verwachten archeologische waarden.

In de meeste bestemmingsplannen binnen de gemeente Stede Broec en de beheersverordening Stede Broec Noord is de omgang met de aanwezige en te verwachten archeologische waarden geregeld via een dubbelbestemming Waarde-Archeologie en zodoende 'Malta-proof'.

Afb. 20 De opgraving aan het Achterom in Medemblik in volle gang. Juni 2011.

8.3 Omgevingsvergunning en bouwbesluit 2012

Met de invoering van het nieuwe Bouwbesluit 2012 is de omgevingsvergunning voor het slopen van bouwwerken volgens de Woningwet vervallen. In plaats daarvan geldt nu een meldingsplicht. Het is echter mogelijk dat volgens andere wetgeving zoals de Monumentenwet wel voor het slopen een vergunning nodig is. In dat geval is een samenloopregeling van toepassing.

De wetgever heeft het slopen dus losgekoppeld van de omgevingsvergunning. Dit betekent dat een sloopmelding volstaat omeen(historisch)bouwwerk dat geen status kent, zoals de meeste stolpboerderijen, te kunnen slopen. Dit geldt zowel voor het gedeelte boven maaiveld als voor de archeologische resten onder maaiveld. Dit heeft in één geval tot een bijzonder excès geleid en is verder door pro-actief reageren opgelost.

Bij het ontwikkelen en implementeren van de sloopmelding in het Bouwbesluit 2012 is uitsluitend gedacht aan de milieusaneringskant van de sloop van een bouwwerk. De afvalstromen als hout, asbest, puin etcetera dienen netjes te worden aangeboden. Hier is voorbij gegaan aan het archeologische en bouwhistorische

Afb. 21 Terracotta beeldje van het Christuskind met een duif, 16de eeuw. Opgraving Wortelmarkt, Enkhuizen.

aspect dat de resten van dergelijke bouwwerken oud tot zeer oud kunnen zijn. In een aantal gevallen is op basis van het bestemmingsplan of de ligging in een beschermd stad- of dorpsgezicht af te dwingen dat archeologische resten ten tijde van de sloop op archeologisch waardevolle terreinen in de grond blijven zitten totdat het archeologisch onderzoek start. Ook de tijd tussen sloop en bouw die door de wet wordt veroorzaakt, geeft schatgravers veel mogelijkheden. Vaak wordt ook al gesloopt voordat een schetsplan of bouwplan inclusief funderingstekeningen wordt ingediend. Dit maakt het complex om in te schatten waar een (toekomstig) eigenaar het bouwvolume wil projecteren en hoe de ontwikkelaar dit gaat realiseren.

Eind 2012 werden de uitwerkingen van het gewijzigde Bouwbesluit steeds duidelijker en is binnen de advisering getracht deze omissie te dichten. Dit is met het nauwlettend volgen van de sloopmeldingen en goed overleg met de aanvragers/eigenaren/veroorzakers in veel gevallen gelukt. Het zou wenselijk zijn dat de sloopmeldingen alleen geldig zijn voor het bovengronds slopen en de ondergrondse sloop in de toekomst weer wordt gekoppeld aan de omgevingsvergunning en dat vervolgens de tijd tussen sloop en bouw tot het minimum wordt verkort. Tevens zou wenselijk zijn dat omgevingsvergunningen m.b.t. slopen niet langer dan twee jaar geldig blijven omdat wetgeving in deze periode vaak weer veranderd is, hetgeen zowel in het voor- als nadeel van eigenaren kan uitwerken.

Afb. 22 Grote hoeveelheden kogelpotaardewerk uit de 13de eeuw in Ursem, opgraving De Tuinen. September 2012.

Afb. 23 Een cirkel van kuilen uit de Bronstijd en een middeleeuwse sloot. Opgraving aan de Schaperstraat in Grootebroek. Mei 2012.

De zogenaamde 'slapende bouw- en sloopvergunningen', waarbij enkele jaren tot wel 15 jaar geleden door gemeenten een onbeperkt geldige toestemming tot bouw of sloop is verleend, hebben in een aantal gevallen tot situaties geleid waarbij regulier archeologisch onderzoek niet mogelijk was. Een goed voorbeeld was de grote en zeer gave stolpboerderij aan de Kerkebuurt 196 in Berkhout. Deze klokgave stolpboerderij kende geen monumentenstatus, en lag op een fraaie huisterp. Najaar 2012 is de boerderij handmatig geheel gesloopt en de terp ontdaan van funderingsresten. Schatgravers hebben binnen het vierkant van de stolp tot op niet geringe diepte vondsten verzameld. Alhoewel door AWF wel enig onderzoek is gedaan, blijft het spijtig dat dergelijke zeldzame resten niet op een systematische wijze konden worden onderzocht.

Tweede knelpunt vormt de onbekendheid van eigenaren/kleine ontwikkelaars met de regelgeving en het bouwproces. In een ruim aantal gevallen is in 2011 en 2012 geconstateerd dat kopers van een bebouwd of onbebouwd perceel zich onvoldoende hebben georiënteerd op de gevolgen die de wettelijk geldende situatie kan hebben. Percelen waar een agrarische bestemming voor geldt, kunnen pas na wijziging van het bestemmingsplan als woonbestemming worden aangewend. Binnen dit proces kunnen, indien dit binnen de contour en bestemming valt, ook archeologische eisen worden gesteld.

Vaak weten eigenaren nog niet welk bouwvolume men vanaf maaiveld wil gaan realiseren en wat voor funderingsmethode men gaat toepassen en waar dit op een perceel moet gaan plaatsvinden. Dergelijke informatie is essentieel voor zorgvuldig adviseren. Het indienen van een bruikbaar schetsplan in een zo vroeg mogelijke fase is dan wenselijk. Vaak echter ligt al een volledig uitgewerkt bouwplan ter tafel wat het realiseren archeologie-vriendelijk bouwen met behoud in situ van de archeologische resten complex maakt. De archeologische kosten die hieruit kunnen voortvloeien, komen dan vaak als verrassing.

Deze problematiek wordt in een aantal gevallen vergroot indien ook nog een (vermeende) bodemverontreiniging aanwezig is. Kosten voor zowel het vaststellen van de aard en omvang hiervan, los van het saneren of werken in vervuilde grond, zijn vaak voor een (nieuwe) eigenaar onbekend en slecht in te schatten. Dit maakt het particulier bouwen in een archeologische omgeving met bodemverontreiniging risicovol.

Afb. 24 Een ruiter te paard van terracotta uit de 16de eeuw. Opgraving Vijzeltuin, Enkhuizen.

Afb. 25 Een klein potje van Weser-aardewerk uit Noord-Duitsland, begin 17de eeuw. Opgraving Bangert 61, Zwaag.

Afb. 26 Doorsnede van de bodemopbouw met de ophogingslagen van een huisterp uit de 12de eeuw. Opgraving Kerkstraat 11, Wognum. Juni 2012.

Daarnaast komt het voor dat verkopende partijen door (aspirant-) kopers worden gehouden om grond vrij van beperkingen op te leveren. Dat betekent dat de verkoper voor het gehele of gedeeltelijke proces van bodemsanering, archeologie en regelgeving verantwoordelijk wordt gemaakt, zonder dat deze de garantie heeft dat de afnemer ook werkelijk gaat kopen. De kosten die hierbij kunnen ontstaan, vormen een groot risico voor de verkoper.

Het zou wenselijk zijn dat grond- en vastgoedmakelaars helder adviseren over de bovenstaande risico's voordat een verkoop plaatsvindt. De eventuele te maken kosten op het gebied van bestemmingsplan, archeologie en bodem kunnen dan door een aspirant-koper in de onderhandelingen worden meegenomen. Zo worden verrassingen achteraf voorkomen. Vaak echter dient een nieuwe eigenaar zich pas aan wanneer deze bij de gemeente aanklopt voor een vergunning. Daarom heeft in een aantal gevallen AWF makelaars erop gewezen dat zij de bovenstaande boodschap wel duidelijk in hun adviezen moeten opnemen.

Afb. 27 Het nummeren van de elementen van het vierkant van boerderij Koningspade 13 in Hoogwoud. Uit de genummerde balken zijn na de sloop houtmonsters gezaagd voor dendrochronologisch onderzoek. Augustus 2012.

In het andere geval zouden verkopers aan hun aspirant-kopers inzichtelijk moeten maken welke kosten zij moeten nemen voordat een perceel, al dan niet met opstal, kan worden verkocht en dat de opbrengst daardoor soms wel heel gering blijft.

Afb. 28 Voor- en achterzijde van een bord van Chinees kraakporselein uit de periode 1625-1650, gevonden in een 19de-eeuwse waterput in Westerstraat 28 in Enkhuizen.

8.4 Beperking van de adviesplicht Rijksdienst Cultureel Erfgoed

Per 1 januari 2009 is de Monumentenwet op enkele onderdelen gewijzigd. Een daarvan is dat de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed niet langer namens de minister op alle vergunningaanvragen die betrekking hebben op een Rijksmonument verplicht advies aan een gemeente hoeft uit te brengen. Alleen als er sprake is van (gedeeltelijke) sloop, herbestemming, reconstructie of een ingrijpende wijziging vraagt de gemeente de RCE nog om advies.

Dat hierdoor vreemde situaties kunnen ontstaan blijkt uit de monumentenvergunning die is verleend aan het Rijksmonument stolpboerderij Sint Maarten aan de Zesstedenweg 214 te Grootebroek. Voor dit rijksmonument was door de RCE te Amersfoort een monumentenvergunning verleend die bovengronds inhield dat de stolp, zonder enig bouwhistorisch onderzoek, grondig mocht worden verbouwd. Tevens was de ongecontroleerde en ongedocumenteerde volledige diepsloop van de fundering van de stolp, alsmede de

Afb. 29 Een proefsleuf met twee grote daliegaten (kleiwinningskuilen) in Ursem, opgraving De Tuinen. September 2012.

baksteen voorgangers ten tijde van het 17de-eeuwse stadslint in Grootebroek, onderdeel van het goedgekeurde restauratieplan.

Bij navraag in Amersfoort bleek dat de taakgroepen binnen de Rijksdienst die over onder- en bovengrond gaan dit zelden afstemmen zodat van een integrale erfgoedzorg slechts in geringe mate sprake is. Na overleg tussen AWF, gemeente en eigenaren is besloten het werk niet stil te leggen, maar waarnemingen te blijven doen. Deze waren vanzelfsprekend onbevredigend, er werd gered wat er te redden viel. Een opgegraven fraaie 17de-eeuwse gietijzeren haardplaat die op een waterput werd gevonden, zal in 2013 weer worden teruggeplaatst in de stulp.

Afb. 30 De vondst van een walvisrib in een 16de-eeuwse ophogingslaag bij de opgraving Vijzeltuin, Enkhuizen. Augustus 2011.

9. Behoud in situ

In het Jaarverslag 2011 zijn de kerndoelen van behoud *in situ* geformuleerd. In de beschreven periode is het in een aantal gevallen tot het realiseren van deze doelen gekomen.

- Hoorn: Oostereiland. Centrum voor Varend Erfgoed. De beoogde nieuwe vestiging van het genoemde centrum zou bestaan uit een zeer zwaar palenplan met betonpalen van meer dan 20 m lang, een diepe fundering met vorstrand. Op deze locatie werden resten van de Admiraliteitswerf en resten van traankokerijen verwacht. Tevens was er sprake van een stevige bodemverontreiniging. De optelsom van zware fundering in combinatie met een definitief archeologisch onderzoek in een 3T situatie, leidde ertoe dat in overleg tussen het CVE, de Gemeente Hoorn, de Milieudienst West-Friesland en vooral bouwer Wit uit Wognum, werd besloten archeologie-vriendelijk te bouwen. Architect Peeters van architectenbureau TPAGH ontwierp een nieuwe fundering op schuimbeton die slechts 40 cm de bodem in zou gaan. De opbouw werd lichter gemaakt door meer hout in plaats van beton te gebruiken. De resten van de werf en de traankokerijen zijn behouden gebleven.
- Hoorn: Grote Oost 102, de eigenaren hebben met het oog op de inperking van de archeologische kosten besloten archeologie-vriendelijk te gaan bouwen. De beoogde

paalfundering is met toestemming van Bouw- en Woningtoezicht gewijzigd in een betonplaat. De opbouw bestaat voor een groot deel uit hout. Deze locatie op de Westfriese Omringdijk is zo behouden gebleven.

- Venhuizen, Zuiderdijk 10. In de zomer van 2012 brandden de stolpboerderijen aan de Zuiderdijk 10 geheel af. Een nieuwe stolp zou worden teruggebouwd. De eigenaren hebben in overleg met Architectenbureau Maarten Koning een zeer licht palenplan in combinatie met een nieuwe lage terp en een verhoogde kruipruimte ontworpen, waardoor alleen een archeologische monitoring noodzakelijk was.
- Het Kadetjesland ten zuiden van het dorp Twisk kon in samenspraak met de Gemeente Medemblik en landschap Noord-Holland worden behouden. Het is het laatste grote stuk middeleeuwse verkaveling dat de dans van de Ruilverkaveling is ontsprongen.

Knelpunt bij bovenstaande projecten is vaak dat de constructieve regels binnen de gemeente vaststaan en dat slechts incidenteel en goed beargumenteerd kan worden afgeweken.

Afb. 31 Een versierd houten mesheft uit de 16de eeuw. Opgraving Vijzeltuin, Enkhuizen.

10. Versterking inhoudelijke kennis

Ook dit jaar zijn inhoudelijke projecten, veelal pro-deo uitgevoerd, ter hand genomen. De looptijd van deze projecten varieert.

Enkhuizen Binnenstad. Het project van het inventariseren van de archeologie van de Enkhuizer binnenstad is met groot succes afgerond. Mw. Dieuwertje Duijn heeft haar onderzoek in de vorm van een Masterscriptie aan de Universiteit van Amsterdam in augustus 2011 gepresenteerd. Op haar scriptie 'Het verhaal van een Westfriese wereldstad' is zij hier cum laude afgestudeerd en heeft tevens de allerhoogste prijs die met een archeologische scriptie in Nederland kan worden gewonnen, in de wacht gesleept. Op het Nationale Archeologiecongres 'De Reuvensdagen' dat dit jaar in Ede werd gehouden, mocht zij uit handen van de naamgever van de prijs, Prof. Dr. Wim van Es, oud-directeur van de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek, haar prijs ontvangen.

Om een indruk te krijgen van het onderzoek, wordt een uitsnede uit het juryrapport van de W. A. Van Es-Prijs 2012 (Ede, 16-11-2012) aangehaald:

'De WA-van Es-prijs 2012 gaat uit naar de masterscriptie van Dieuwertje Duijn, getiteld *Het verhaal van een West-Friese wereldstad. Een onderzoek naar de opkomst, bloei en neergang van Enkhuizen tot 1800 aan de hand van archeologische en historische bronnen*. Haar scriptie kan worden gekarakteriseerd als een voortreffelijk opgebouwde en voorbeeldig geïllustreerde stadsgeschiedenis waarin de archeologie voor het eerst samen met de traditionele geschreven

bronnen als een volwaardige kennisbron is benut. De jury was onder de indruk van de wijze waarop in deze studie archiefonderzoek en archeologische materiaalstudies zijn geïntegreerd en prijst de auteur voor de volharding waarmee zij de taak van de ontsluiting van de omvangrijke vondstcomplexen uit het recente stadskernonderzoek ter hand heeft genomen. Op basis van geschreven bronnen en kaartmateriaal schetst Duijn een beeld van de opkomst en neergang van de handelsnetwerken van Enkhuizen en van de demografische ontwikkeling van de stad. Tegen deze achtergrond analyseert zij vervolgens enerzijds de topografische ontwikkelingen van de stad en anderzijds trends in de omvang en diversiteit van de in Enkhuizen aangetroffen importkeramiek. Hoewel veranderingen in de topografie en importkeramiek grotendeels synchroon lopen met de conjunctuur van de Enkhuizer handel, wijst Duijn erop dat de twee elkaar niet altijd op de voet volgen. Zo stelt zij vast dat de grote uitbreiding van de stad met drie nieuwe havens omstreeks 1540 een vertraagde reactie was op de explosieve toename van het handelsvolume in het begin van de 16de eeuw. En zo betoogt zij dat de massale import van Italiaans tinglazuuraardewerk rond 1600 geen weerspiegeling is van de Straatvaart, waaraan de stad amper deelneemt, maar van veranderende modes en voorkeuren. Een verrassende uitkomst. Het moge duidelijk zijn: deze korte karakteristiek kan geen recht doen aan de rijkdom van deze studie die bijna de omvang van een proefschrift heeft. Een van de weinige minpunten die de jury kon ontdekken is dat de scriptie – om overigens wel te begrijpen redenen – in het Nederlands is geschreven. Misschien wil de auteur de bekroning van haar werk als een stimulans zien om in de nabije toekomst de kern van haar onderzoeksresultaten in de vorm van een Engelstalig artikel ook voor een internationaal publiek toegankelijk te maken. Deze studie verdient dat!.

Medemblik Binnenstad. Studente Josje van Leeuwen (AAC, Universiteit van Amsterdam) is in januari 2012 gestart met het inventariseren van de middeleeuwse opgravingen van Medemblik-Stad en de buitenwijken. De nadruk ligt op de periode vóór 1200. Hiermee is een voortvarende start gemaakt. Het archief, de vondsten en tekeningen van vele opgravingen zijn op diverse plaatsen naar boven gehaald, geadministreerd, geüniformeerd en gedigitaliseerd. Tevens is een start gemaakt met het uitwerken van een selectie van het materiaal, de sporen en structuren. Oud-onderzoeker drs. Jan Besteman en het Provinciaal Depot voor Bodemvondsten werken goed mee. De materie is echter weerbarstig. In april 2013 zal een voorbericht van deze operatie worden gepubliceerd in Westerheem. Afronding van het project wordt verwacht in december 2013.

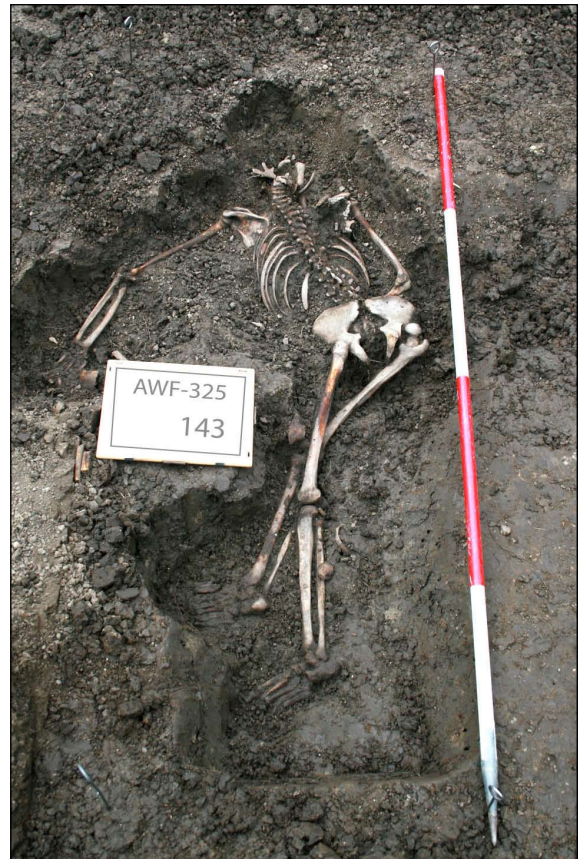
Afb. 32 Een nistoptegel uit 1620-1640, gevonden bij de sloopbegeleiding van Buurt 5, Venhuizen.

Stede Broec. Binnen dit project is slechts één vondstcomplex in hoofdlijnen uitgewerkt. De beoogde doelen zijn niet gehaald vanwege een variërende inzet en tijdsgebrek. In de wachtrij staan nog vele laat- en postmiddeleeuwse vondstcomplexen uit de zone Lutjebroek-Westeinde. Daarnaast was het doel om een inventarisatie te maken van de vondsten gedaan door derden om zo een beter inzicht in de potentie van de archeologische verwachting te krijgen.

Aartswoud. De locatie aan de Braakweg in Aartswoud is in de jaren 1970 onderzocht. Tot uitwerking en rapportage is het niet gekomen. De Provincie Noord-Holland heeft een goede start gemaakt met het inventariseren van de data. AWF heeft veel beeldmateriaal en dagrapporten weten te achterhalen. Over het laat-Neolithicum van Aartswoud is een publieksbrochure verschenen (AiWF 5). De wens is om samen met de gemeente Opmeer, het Landschap Noord-Holland en de Provincie Noord-Holland ook publieksborden met informatie over de vindplaats langs de Braakweg neer te zetten.

Zandwerven. De Late Steentijd van Zandwerven is net als die van Aartswoud een begrip in archeologisch Nederland. Ook hier is uitwerking belangrijk. Getracht wordt derden te interesseren voor een basisuitwerking van deze vindplaats.

Stolpenproject. Stolpboerderijen worden in West-Friesland algemeen aangemerkt als cultuurdragers van het landschap, de dorpen maar ook de steden. Problematisch is dat

Afb. 33 Een zeer afwijkende begraafing langs de rand van het middeleeuwse grafveld van Oosterleek: deze persoon ligt op zijn buik en is niet netjes neergelegd. Mogelijk gaat het om een geëxecuteerde crimineel.

Afb. 34 Een afgebrande stolpboerderij aan de Zuiderdijk bij Venhuizen. Juni 2012.

slechts een gering aandeel van deze vaak oude bouwwerken rijks- of gemeentelijk monument is, of binnen het beschermd stads/dorpsgezicht valt. In de periode 1950-2010 zijn aanzienlijke hoeveelheden stolpboerderijen verdwenen door sloop, brand of gebrek aan onderhoud.

Sinds de ontdekking van 'de oudste stolp van West-Friesland' aan de Streekweg 1 te Hoogkarspel heeft ambtelijk de stolpboerderij in West-Friesland meer prioriteit gekregen. Vanuit het Bureau Erfgoed van de Gemeente Hoorn is een initiatief genomen om voor het inventariseren, behouden en beschermen van de stolpen een projectplan te maken. Dit projectplan moet leiden tot een aanvraag om budget om Provinciale richtlijnen beter te implementeren bij de zeven samenwerkende gemeenten. Studente Karen Schenk, Erfgoedwetenschappen van de Vrije Universiteit van Amsterdam, heeft in 2012 een uitvoerig onderzoek uitgevoerd naar alle mogelijkheden, hetgeen heeft geleid tot een concept-projectplan. Tevens zijn in het kader van dit project door dendrochronologe Dieuwertje Duijn (RING-Amersfoort) diverse afgebrande, te slopen of instortende stolpen bemonsterd. De resultaten van deze onderzoeken worden verwacht in 2013-2014.

Hoornse Buitenkloosters. Nadat het archeologische veldonderzoek en de opgravingsrapportages van het Hoornse buitenklooster Bethlehem waren afgerond, bestond grote behoefte om dit terrein in perspectief van haar historische, geografische en verder archeologisch achtergrond te plaatsen. Christiaan Schrickx heeft als archeoloog en historicus dit project ter hand genomen en bereid onder leiding van promotor Prof. Dr. Hans Mol (Fryske Akademy / Universiteit Leiden) een proefschrift voor. In 2011 en 2012 zijn hiermee goede vorderingen gemaakt.

Afb. 35 Een groot ingegutst merk op een vierkantpaal in stolpboerderij Kerkebuurt 196 in Berkhout. De boerderij is eind 2012 gesloopt.

Portugese keramiek. Vanuit het IPPAR te Lissabon, Portugal, wordt onderzoek gedaan naar de verspreiding en het gebruik van Portugese keramiek over de aardbol. Hierbinnen nemen Holland en zeker West-Friesland een speciale positie in. Vanwege de intensieve contacten met de zeevarende internationale handel en vooral de zouthandel op Setúbal in de Gouden eeuw

is uit de periode 1550-1650 veel keramiek uit Portugal in West-Friesland terecht gekomen. Het gaat hier om drie soorten; tinglazuuraardewerk (met name borden, maar ook veel andere vormen), terra sigillata (sieraardewerk) en verpakkingsmateriaal als amforen. Mw. Dr. Tania Manuel Casimiro (IPPAR) is trekker van dit project en bezocht in het licht hiervan in september 2012 Hoorn om inzicht te krijgen in het Westfrieze vondstmateriaal. Michiel Bartels is toegevoegd aan het wetenschappelijk comité van dit onderzoek en toekomstig congres, zie: <http://www.faiancasmundo.fcsh.unl.pt>, (Comissão Científica). In 2013 zal dit leiden tot een internationale bijeenkomst met dito bundel.

Westfrieze Siervuurklokken. Een van de opmerkelijkste keramische vormen uit de Gouden Eeuw mag de siervuurklok worden genoemd. Door de omvang van een halve meter hoog, 40 cm breed en 25 cm diep, zijn dit de grootste keramische gebruiksvoorwerpen in het gebied. De groene en rode siervuurklokken zijn regelmatig gedecoreerd met diverse afbeeldingen die een duidelijke blik in het huishouden en de denkwereld van de Westfriezen in de Gouden Eeuw geven. Een inventarisatie van siervuurklokken uit archeologische, museale en particuliere context is in 2010 gestart door Michiel Bartels en heeft inmiddels geleid tot een aantal voorpublicaties en wat lezingen. In 2013 zal een speciale vitrine met deze bijzondere objecten in het Westfries Museum worden ingericht.

Vuurstenen sikkels. Gedurende handmatige en machinale landbouwactiviteiten, maar vooral tijdens de archeologische verkenningen ten tijde van de ruilverkavelingen, zijn in West-Friesland vele honderden (fragmenten van) vuurstenen sikkels gevonden. Deze zijn door Fleur Schinning (Universiteit Leiden) geïnterpreteerd en gepubliceerd in een bachelor-scriptie. De verspreiding geeft een boeiend beeld van het gebruik van bepaalde activiteitenzones in de Late-Bronstijd. Van de scriptie is een publieksvriendelijke samenvatting gemaakt in de vorm van een folder (AiWF 7).

Afb. 36 Een witbakkende vuurstolp met appliques, waaronder het wapen van Enkhuizen, gevonden in Bovenkarspel. Begin 17de eeuw. Particuliere collectie.

Afb. 37 Voor- en achterzijde van een zeillood, een keurlood voor zeildoek, uit Krommenie. Opgraving Achter de Vest, Hoorn.

Internationale samenwerking

Přibram, Tsjechië. Gemeentelijk archeoloog Michiel Bartels heeft in september 2012 de Hoornse zusterstad Přibram bezocht en gekeken wat de mogelijkheden waren om ook op dit vlak tussen de gemeenten tot meer samenwerking te komen.

Hiertoe is de regionale dienst van Přibram bezocht en met de collega mw. Veronika Machačková gekeken of en zo ja waar de mogelijkheden tot samenwerking liggen. Vanuit hun werkruimtes in het Mijnbouw Museum wordt het zeer omvangrijke gebied dat tot het rayon behoort, gecoördineerd. Net zoals in Hoorn en omgeving heeft men last van illegale metaaldetectie, vooral vanwege de aanwezigheid van natuurlijk goud in de middeleeuwse mijnen en hun puinwaaiers. Het is echter ook hier moeilijk voor de archeologische dienst om hier grip op te krijgen. Qua archeologische periodes bestaan meer verschillen dan overeenkomsten. In West-Friesland komen bijvoorbeeld geen heuvelforten voor en de IJzertijd is in West-Friesland nagenoeg afwezig.

Niettemin bestaan er ook overeenkomsten; net als Nederland werkt Tsjechië en dus ook Přibram volgens het Verdrag van Valletta, waarin het erfgoed voorop wordt gezet in ontwikkelings- en bouwprojecten. Tevens hanteert Přibram het veroorzakersprincipe, waarbij de initiatiefnemer van een bouwingreep betaalt voor het archeologisch onderzoek. Hoe en of de samenwerking zich verder zal ontwikkelen, ligt in de schoot der toekomst. Hoorn staat open om de archeologen uit Přibram te ontvangen.

Zie ook: <http://www.stedenbandhoorn.nl/Pr%20ibram%20Bartels%20tekst%20verslag%20archeoloog.pdf>

Afb. 38 Afbeeldingen van de Kruisiging, Kruisafname en Wederopstanding op een zogenaamde snelle uit Siegburg, Duitsland. Datering: eind 16de eeuw. Opgraving Gedempt Achterom, Medemblik.

'Hollanders langs de Sont'. Gotenburg S, Kopenhagen DK.

In gezamenlijkheid met de Universiteit van Gotenburg, Zweden en de archeologische dienst van het Stadsmuseum Kopenhagen, Denemarken is door Prof. Dr. Per Cornel een Europese HERA-aanvraag geformuleerd en ingediend om fondsen bijeen te brengen voor het project

'Hollanders langs de Sont'. De sterke aanwezigheid van Hollanders en Westfriezen in dit gebied in de Gouden Eeuw heeft wat betreft materiële cultuur veel sporen nagelaten. Omgekeerd is de verbinding in dezelfde periode met Hoorn en West-Friesland sterk op het gebied van de graan-, hout- en wapenhandel. De onderzoeksaanvraag is afgewezen, maar zal in 2013 weer worden ingediend.

Afb. 39 Sporen van bewoning uit de 17de eeuw. Opgraving Achter de Vest, Hoorn. Januari 2012.

11. De Archeologische Waardenkaart Westfriese Gemeenten

In 2011 en 2012 is een grote inhaalslag gemaakt met de archeologische waardenkaarten van vijf van de zeven samenwerkende gemeenten. Timo Perger, specialist op het gebied van geografische informatiesystemen, werd vanuit RAAP bv gedetacheerd om de kartografische en technische slag uit te voeren. Voor dit project zijn grotere en sterkere computers met de benodigde software (MapInfo) toegepast. Kern van de zaak was om de historische kaartlagen te georefereren over het huidige kadastrale bestand. Per gemeente of deelgebied per gemeente zijn hieraan zinvolle overige kaarten, zoals historische molens, veldnamen etc. toegevoegd. De grote stap naar het vectoriseren van alle percelen en andere elementen was te omvangrijk voor deze fase. Een andere wens blijft het plaatsen van de contouren van de vele opgravingen uit de periode 1940-1985. Deze zijn, alhoewel soms als stippen in ARCHIS aanwezig, nog nooit nauwkeurig

Afb. 40 Klein fragment van 'terra sigillata'-aardewerk uit Portugal, gevonden bij de opgraving Gedempt Achterom in Medemblik. Het is de eerste vondst van dit type aardewerk in West-Friesland.

ingemeten op de huidige kadastrale kaarten en daarmee digitaal aanwezig.

Het meeste werk is verricht aan de waardenkaart van de **Gemeente Koggenland**. Gunstig voor deze gemeente is de zeer stabiele topografische situatie. De grote hoeveelheid landschappelijke verstoringen zoals in bijvoorbeeld Hoorn, zijn in deze gemeente vrij gering gebleven. De bestaande kaart was niet actueel, lastig toepasbaar in de dagelijkse werkzaamheden en vertoonde nogal wat omissies. De kaart van Koggenland is zoals alle kaarten gebaseerd op het huidig kadaster met daar onder de Kadastrale Minuut van 1823 en de kaart van Johannes Dou uit 1652. Daarnaast zijn hier op de bodemkaarten van Stiboka, het hoogtebestand van het AHN (laseralitmetrie) en de molendatabase van de Nederlandse Molenstichting toegepast. Eind 2012 waren de laatste correcties verwerkt. De kaart is door de gemeenteraad vastgesteld en zal in 2013 op de website van Koggenland verschijnen.

Afb. 41 Groot fragment van een roodbakkende vuurstolp met rijke slibversiering, zogenaamd Noord-Hollands slibaardewerk. Afgebeeld is een vogel. Datering: 1575-1650. Opgraving Postkantoor, Bovenkarspel.

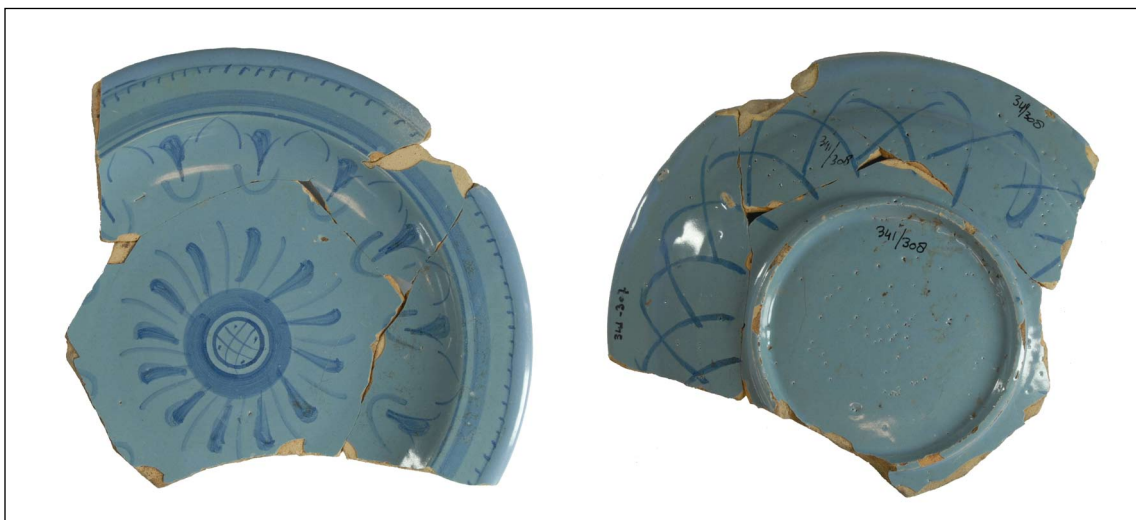
Afb. 42 Overzicht van een van de werkputten bij de opgraving Postkantoor in Bovenkarspel. Mei 2012.

Voor de **Gemeente Hoorn** is, inclusief Zwaag en Blokker, hetzelfde stramien als bovenstaand gevolgd. De kaart uit 2007 is vervangen door een kaart die wel geheel Hoorn dekt. Deze kaart werd aangevuld met de Manuscriptkaarten van het Hoornse Weeshuis. Deze fraaie gekleurde kaarten dateren uit eerste helft 17de eeuw en zijn daarmee vroeger dan Johannes Dou en de KM1823. Door het uitstekende detailniveau is de kaart hier sterk mee verrijkt. De contouren van vele oude opgravingen buiten de binnenstad zijn als vrijgegeven zones weergegeven. Voor de binnenstad dient dit nog te gebeuren. De kaart is eind 2012 ter visie en goedkeuring naar de gemeenteraad gezonden en op 12 maart 2013 vastgesteld.

Voor de **Gemeente Opmeer** is de in 2010 vastgestelde kaart passend gemaakt voor het Bestemmingsplan Buitengebied. Hierbij zijn de reeds uitgevoerde archeologische onderzoeken verwerkt in het kaartbeeld. In de komende tijd zullen de historisch-cartografische gegevens binnen de bestaande kaart nader worden ingevuld. Tevens is de GIS-ondergrond geheel vervangen. De geleverde kaart van het adviesbureau was hiervoor digitaal onbruikbaar. De vele grotere en kleinere fouten in de kaart zoals overlappingsen, niet kloppende grenzen, ontbrekende of verkeerd begrensde AMK-terreinen, zoals het Maantjesland te Aartswoud, zijn hersteld of aangevuld. De kaart is met correcties alsnog vastgesteld.

Afb. 43 Een waterput met aan de onderzijde een eikenhouten ton, 13de eeuw. Opgraving Kerkstraat 11, Wognum. Juni 2012.

Afb. 44 Voor- en achterzijde van een klein bord van Italiaanse faience, zogenaamde Berrettino. Datering: 1575-1600. Opgraving Vijzeltuin, Enkhuizen.

Voor de **Gemeente Enkhuizen** werd in 2007 een conceptkaart vervaardigd. Deze was goed van kwaliteit. Enkele aanpassingen zijn verricht voor het buitengebied, het Westeinde en het water. De werkwijze was overeenkomstig aan die van de andere gemeenten. De nota is op verzoek van de afdeling RO op enkele details aangepast. Eind 2012 waren kaart en nota gereed voor vaststelling.

Voor de **Gemeente Medemblik** is vanwege het ontbreken van een vlakdekkende verwachtingskaart een tijdelijk noodverband gelegd. Hiervoor is in overleg een pragmatische aanpak ten behoeve van de bestemmingsplannen gekozen. Dit houdt in dat de bekende archeologische waarden, de historische kaartlaag (Dou 1652, KM 1823) en de oude archeologische onderzoeken zijn verwerkt tot een kaartbeeld. De nadruk lag hierbij op de historische dorpslinten, waarbij de archeologische ondergrens voor interventie op 100m2 is gesteld. Voor het buitengebied is dit voorlopig op 500 m2 gesteld omdat hier met name sprake is van prehistorische resten.

Afb. 45 Een koperen olielamp uit een 17de-eeuwse waterput. Opgraving Davidstraat/Westerstraat, Enkhuizen.

Afb. 46 De opgraving aan de Wortelmarkt in Enkhuizen, juli 2012.

Daarnaast ontstond een grote werkvoorraad ten gevolge van de gemeentelijke herindeling. De toegetreden oude gemeenten Andijk en Wervershoof kenden nog geen waardenkaart. Dit had als groot voordeel dat met een schone lei kon worden begonnen. De bovenstaande methodiek is ook in deze gebieden aangehouden. Voor de hele gemeente zijn de beschikbare bestemmingsplannen voor het buitengebied, woonwijken, industrieterreinen, dorpsgebieden verwerkt. De Molendatabase was te slecht om in te passen. De kadastrale minuut van 1823 van de binnenstad van Medemblik kende grote meetfouten, waardoor deze slechts met grote moeite over het huidige kadastraal heen te leggen viel. Een start is gemaakt om de binnenstadsopgravingen vast te leggen in de kaart. Ook dit was geen sinecure. De kaart was eind 2012 gereed. Vaststelling volgt in verscheidene fases.

Afb. 47 Een deel van het eikenhouten vierkant van stolpboerderij Koningspade 13 in Hoogwoud. Voor de bouw van het eiken vierkant is vermoedelijk gebruik gemaakt van oude onderdelen van een molen.

Met de waardenkaart voor de **Gemeente Drechterland** is in 2011 een start gemaakt. Net als in de Gemeente Medemblik is vanwege het ontbreken van een vlakdekkende verwachtingskaart een tijdelijk noodverband gelegd. Hiervoor is in overleg een pragmatische aanpak ten behoeve van de bestemmingsplannen gekozen. Dit houdt in dat de bekende archeologische waarden, de historische kaartlaag (Dou 1652, KM 1823) en de oude archeologische onderzoeken zijn verwerkt tot een kaartbeeld. De nadruk lag hierbij op de historische dorpslinten, waarbij de archeologische ondergrens voor interventie op 100m² is gesteld. Voor het buitengebied is dit voorlopig op 500 m² gesteld omdat hier met name sprake is van prehistorische resten. De Molendatabase is bij deze kaart wel betrokken. De overige zaken zijn op dezelfde wijze als in de rest van de regio. De kaart voor Drechterland staat voor 2013 in de planning.

De kaart van de **Gemeente Stede Broec** is in basis voorbereid. Ten behoeve van de nieuwe bestemmingsplannen is een vlakdekkend overzicht gegeven in de aanwezige en te verwachten archeologische waarden. Ook hier geldt dat de begrenzing van de historische waarden en verwachtingen is vastgesteld op basis van bureaustudie. Het prehistorische landschap zal in 2013 aan bod komen.

Het uiteindelijke doel, een bruikbare digitale kaart met interactieve openbare en semi-openbare informatie voor overheid en burgers, komt langzaam maar zeker dichterbij. De voorfases kosten echter veel tijd en de achterstanden zijn groot.

12. De Website www.archeologiewestfriesland.nl

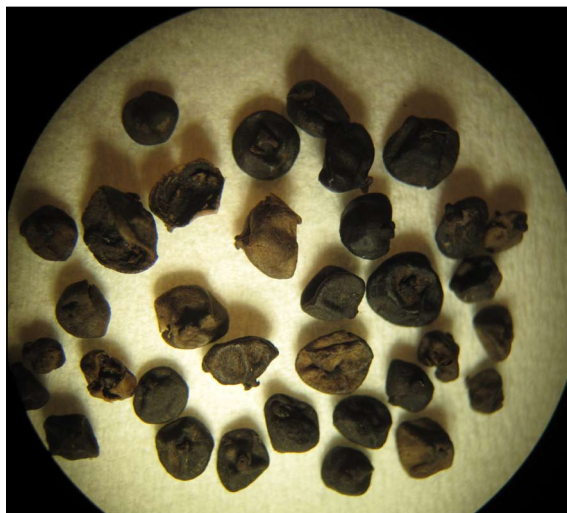
In november 2011, aan de vooravond van de Contactavond te Oosterblokker, is de eerste versie van de website www.archeologiewestfriesland.nl actief geworden. Hierin is de kerninformatie over de archeologie in de zeven gemeenten samengevat. De website heeft in 2012 enkele wijzigingen ondergaan. Onder meer zijn van alle afgeronde uitvoeringsprojecten de rapportages in pdf-vorm op het web geplaatst. Gezien de beperkte mogelijkheden binnen de bestaande digitale omgeving zijn verdere aanpassingen en vernieuwingen lastig. Wenselijk is geografisch meer overzicht te genereren door bijvoorbeeld archeologische waardenkaarten downloadbaar te maken. Het is onbekend hoeveel hits de website heeft gehad omdat het plaatsen van een bezoekersteller niet mogelijk bleek.

13. Erfgoedinspectie

De Erfgoedinspectie (EI) van het Ministerie van OCW houdt toezicht op de kwaliteit van de keten van archeologische monumentenzorg (AMZ). In de afgelopen periode hebben geen inspecties plaatsgevonden. Wel is verscheidene malen gevraagde informatie aan de EI aangeleverd. Dit leidde tot tevreden reacties vanuit het Ministerie. In april 2012 heeft de EI de gemeente Enkhuizen op omgang met het erfgoed geïnspecteerd. Hieruit is naar voren gekomen dat er zeker op archeologisch gebied grote vorderingen zijn gemaakt. Hierover sprak de EI haar tevredenheid uit.

Afb. 48 Blootleggen van een stuk scheepshuid uit de late 15de eeuw, hergebruikt als schot in de grond. Opgraving Vijzeltuin, Enkhuizen.

Afb. 49 Bij de opgraving Achter de Vest in Hoorn is een kuil vol kleine besjes gevonden. Tot op heden is het de specialisten in Nederland niet gelukt om deze besjes te determineren.

14. Inventarisatie en beheer collecties Particulieren en instellingen

De archeologische collecties uit West-Friesland zijn erg verdeeld geraakt. Goedwillende privé-personen en historische verenigingen hebben decennia collecties beheerd. Veel van de amateur-archeologen beginnen op leeftijd te raken en museale instellingen beschouwen het niet langer als hoofdtaak om archeologische collecties te beheren. Deze zijn in een aantal gevallen overgedragen aan de Stichting Archeologie West-Friesland en worden geïnventariseerd en gearhiveerd in Hoorn. In de afgelopen jaren zijn dit de collecties van Dudink (vuursteen en aardewerk uit de Bronstijd), De Vree (vondsten Oostereiland, Hoorn), Gemeente Medemblik (Pekelharingshaven, Medemblik), De Waal (diverse vondsten West-Friesland), James (Het Grootslag en Venhuizen) en Bakker-Bruijn (Venhuizen).

Het archeologische deel van de Stadhuiscollectie van de gemeente Enkhuizen, verzameld in de periode 1920-1980, is overgedragen aan AWF. Het gaat hier vooral om laat- en postmiddeleeuwse keramiek.

Afb. 50 Bezoek aan de opgraving langs de Haling in Enkhuizen op 8 mei 2012: v.l.n.r. Frank Weghaus (ambtenaar RO), Tom Hamburg (opgravingsbedrijf Archol), Jan Franx (Wethouder), Hendrik Boland (Wethouder), Jan Baas (Burgemeester) en Rob Hetsen (Weron).

15. Bestrijding van de Schatgraverij

Vanuit de in 2011 geformuleerde interne richtlijn ter voorkoming van de schatgraverij is voortvarend opgetreden tegen uitwassen hetgeen heeft geleid tot een significante afname van het aantal incidenten.

In 2011 kwam het slechts eenmaal tot een zoekactie van schatgravers die zich wederrechtelijk toegang hebben verschaft tot een archeologisch opgravingsterrein te Enkhuizen. Dit is door oplettendheid van buurtbewoners vrijdeld en de schade is zeer beperkt gebleven. Het heeft niet geleid tot aangifte.

In de zomer van 2012 is het tot een voorval op een bouwterrein te Bovenkarspel gekomen,

waarbij materiële resten uit de Gouden Eeuw het doel van de schatgravers waren. Omdat het betreffende terrein nog viel onder een zogenaamde 'slapende bouwvergunning' afgegeven in een grijs verleden en niet voorzien van een archeologische paragraaf, kon alleen achteraf worden opgetreden. De politie van Grootebroek heeft hier ingegrepen. Vervolgens is een driehoek van de bouwer/ontwikkelaar, de afdeling Ruimtelijke Ordening van de Gemeente Stede Broec en de Historische vereniging Oud Stede Broec tot een werkbare archeologische oplossing gekomen om hier toch nog zinvolle waarnemingen te doen. Dit leidde direct tot opmerkelijke archeologische vondsten in dit door sloop- en bouwactiviteiten tamelijk verstoorde terrein.

Afb. 51 Voor- en achterzijde van het loden zegel van Pietro Lauredano, doge van Venetië tussen 1567 en 1570. Gevonden naast het Roode Hert in Bovenkarspel.

Problematisch blijft de handhaving op de waterbodem. Alhoewel reeds sinds 2008 bij de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed is aangedrongen op een betere inventarisatie van scheepswrakken en scheepsinhouden, heeft dit geen resultaat gehad. Doordat de RCE in het kader van de openbaarheid van de archeologische gegevens de oosterlengte en noorderbreedte van alle Westfriese scheepswrakken op internet heeft gepubliceerd, is het voor schatduikers eenvoudig om wrakken te vinden. Het verzoek van AWF om deze data geheim te houden is niet overgenomen door de RCE. De situatie heeft zich verslechterd doordat binnen de handhavende taak te water van de Rijkspolitie dergelijke zaken enerzijds weinig prioriteit hebben, anderzijds de waterpolitie uit Enkhuizen moet komen om te gaan handhaven en daarbij nog zwaar onderbezet is. Door de RCE wordt nu als het ware de kat op het spek gebonden zonder enig alternatief. Dit wordt door de gemeenten betreurd.

Afb. 52 De bovenzijde van een gietijzeren haardplaat met een gekroond wapenschild, gevonden bij Westeinderweg 27. Datering: 16de eeuw.

Met een groot aantal 'vrije gravers', de categorie die in het verleden handmatig of machinaal op zoek ging naar bodemvondsten maar deze niet verhandelde, en 'schatgravers', de categorie die voor de antiekhandel, de website Marktplaats en dergelijke bodemvondsten verzamelde, is veelal een constructieve dialoog opgezet. Deze heeft in een aantal gevallen geleid tot het staken van de activiteiten en tot een inventarisatie van vondsten en vindplaatsen. Slechts een zeer beperkte groep is nog geboeid gebleven voor deze activiteit, met name rond Enkhuizen -Bovenkarspel en Berkhout. De constructieve dialoog ontbreekt hier.

Daarnaast worden de aanbiedingen en verkopen op diverse websites en veilinghuizen nauwlettend gevolgd, waarbij diverse patronen worden waargenomen.

Concluderend kan worden gesteld dat vanuit de instanties en de individuen in goed overleg met de gemeenten naar werkbare maatwerkoplossingen wordt gezocht om de schatgraverij verder te laten afnemen en dat dit in de beschreven periode positief resultaat heeft opgeleverd.

Afb. 53 De aangetroffen sporen worden ingemeten en op schaal getekend. Opgraving Vijzeltuin, Enkhuizen. Augustus 2011.

16. Brochures Archeologie in West-Friesland

AWF heeft met verschillende auteurs (zie literatuurlijst) in november 2011 vier brochures uitgebracht AWiF 1, 2, 3 en 4. In november 2012 werden wederom vier brochures uitgebracht, AWiF 5, 6, 7 en 8.

De thema's werden gekozen op archeologische relevantie, de beschikbaarheid van goede data en beeldmateriaal en vooral de interesse van het publiek. De informatiefolders zijn geproduceerd samen met uitgeverij VIND te Hoorn. De folders zijn elk in een oplage van 1.000 stuks verschenen en toegezonden aan alle archeologische diensten in Nederland, de universiteiten en de gebruikelijke bibliotheken. Tevens zijn de acht folders downloadbaar op de website van AWF.

De folders zijn te vinden in de literatuurlijst.

17. Contactavonden Archeologie West-Friesland en publieksbereik

De rol van AWF binnen de Westfriese gemeenten nam begin 2011 steeds duidelijker vormen aan. Met verschillende geleidingen binnen de samenleving die met archeologie in aanraking kwamen, werd individueel contact gehouden. Het voornemen ontstond om door middel van een Archeologische Contactavond deze groepen samen te brengen en voor te lichten over de werkzaamheden van AWF. Hiervoor werden uitgenodigd: de historische verenigingen, projectontwikkelaars, particulieren, ambtenaren, archeologie studenten en instellingen op het gebied van erfgoed. De Contactavond werd in twee delen opgesplitst. Het eerste deel betrof de presentatie van de archeologische folderserie met een korte toelichting van de auteur van de folder over het onderwerp. Het tweede deel was een archeologie-markt, waarbij de verschillende aspecten van het archeologisch onderzoek in West-Friesland door medewerkers werden belicht. Dit gaf een breed en diep beeld van alle werkzaamheden. De bezoekers konden tevens in directe interactie met de archeologen vragen stellen en zich verdiepen in de materie.

Afb. 54 De tweede Contactavond van 29 november 2012, in de kerk van Aartswoud.

De eerste Contactavond is gehouden op 12-10-2011 in de Pancratiuskerk te Oosterblokker. Deze werd geopend door wethouder Erfgoed Luzette Wagenaar van de Gemeente Drechterland en gesloten door wethouder Erfgoed Roger Tonnaer van de Gemeente Hoorn als vertegenwoordiger van de moedergemeente van de Gemeenschappelijke Regeling. Ongeveer 110 personen bezochten de avond.

De tweede Contactavond werd gehouden in de kerk van Aartswoud op 29-11-2012. Wethouder Erfgoed Elly Deutekom van de Gemeente Opmeer opende de avond en hield een vlammend betoog voor de rol van erfgoed in West-Friesland en vooral in haar eigen omgeving, het archeologisch vermaarde dorp Aartswoud, waar wellicht een van de meest gawe laat-neolitische terreinen van Noordwest-Europa ligt. Wethouder Peter Westenberg sloot namens de Gemeente

Hoorn als vertegenwoordiger van de moedergemeente van de Gemeenschappelijke Regeling de avond af met als kernpunt dat de archeologie zich nog meer naar het publiek mag keren. Deze boodschap werd door de 130 aanwezigen goed ontvangen.

Afb. 55 Veel belangstelling voor de verschillende stands van de archeologie-markt.

De avonden blijken een groot succes. Binnen de interne organisatie rijst echter de vraag of de inspanning die nu geleverd wordt voor de Contactavond niet erg hoog is in vergelijking met de duur ervan. Een interne discussie is gaande om het contact met het publiek op deze wijze over een wat langere periode, bijvoorbeeld een weekeinde, uit te spreiden. Hierbij kan dan het algemene belangstellende publiek ook worden uitgenodigd. Gepoogd wordt in 2013 dergelijke veranderingen door te voeren.

In het kader van het publieksbereik is het archeologisch programma 'Het Opgegraven Potje' in 2011 16 maal in de Westfriese bibliotheken gehouden en in 2012 17 maal. Hierbij gaat een archeoloog in interactie met scholieren groep 7 en 8 van het basisonderwijs vertellen over wat een archeoloog doet. De leskoffers en het lesprogramma maken het voor de leerlingen vaak boeiend om hieraan mee te doen. Vooral omdat het over de directe eigen omgeving gaat, blijft de vaak korte aandachtsboog van de leerlingen gespannen.

In de zomer van 2011 zijn door het productieteam van de NTR televisieserie De Gouden Eeuw opnames gemaakt op de opgraving Vijzeltuin te Enkhuizen. Binnen deze 12-delige documentaire is het Enkhuizer deel op dinsdag 29 januari 2013 uitgezonden.

Met het programma 'Nederland in Zeven Overstromingen' zijn op 13 mei 2012 opnames gemaakt. Anchorman van dit programma was Jan Marijnissen, bekend politicus, maar vooral gekozen om zijn stimulerende rol bij het initiëren van het Nationaal Historisch Museum. Deze dag is met goed weer zowel op de Schellinkhousterdijk gefilmd als aan boord van het schip van de firma Deep. Seger van den Brenk van Periplus-Archeomare toonde hoe verbluffend de

data van de zeebodem door middel van scannen zijn te zien, hetgeen op een ieder een diepe indruk maakte. Helaas is de serie vooralsnog aangehouden. Ziekte en een overvolle agenda van Marijnissen verhinderden verdere voortgang.

Afb. 56 Opnames bij de opgraving Vijzeltuin in Enkhuizen voor de televisieserie De Gouden Eeuw van de NTR.

Samen met de Stichting Historische Route Blokker, een onderdeel van de Historische Vereniging, is in 2008 gestart met het financieren en produceren van een 'rondje Blokker'. Hierbij werden twaalf markante historische plaatsen in het dorp aangemerkt als waardevol. Op deze locaties werden informatieborden beoogd. In 2012 zijn zeven van de twaalf borden gerealiseerd. AWF heeft hier een zeer groot deel van het totstandkomingproces op zich genomen. In samenwerking met de in 2010 aangetreden projectleider Ben Bontan van de genoemde stichting, de Gemeente Hoorn en Drechterland en de ANWB zijn in de zomer van 2012 de borden geplaatst en onthuld. Hiermee is de publiekscommunicatie van archeologische sites in de Gemeente Hoorn als het klooster Bethlehem, het klooster Nieuwlicht en de graftombe van de herbegraven Bethlehemmer kloosterzusters bij de huidige kerk van Blokker gereed gekomen. Ondanks het lange proces is dit naar tevredenheid afgerond.

Buiten de contactavonden en tv-opnames zijn voor lokale radio (Hoorn, Enkhuizen), TV en radio Noord-Holland, veel huis-aan-huis weekbladen, maar vooral het Noord-Hollands dagblad/ Dagblad voor West-Friesland zeer veel artikelen en nieuws gepubliceerd en gecommuniceerd. Het voert te ver om in dit jaarverslag hier een gedetailleerd overzicht van te geven.

Op You-Tube, het internet videokanaal zijn een aantal opnames en interviews te vinden over onder meer het onderzoek aan het grafveld te Oosterleek. Deze zijn gemaakt door vader en zoon Heerrooms uit Oosterleek en geven een mooi beeld van het onderzoek.

Afb. 57 Een bord met vrouwfiguur in slib, vermoedelijk uit Noord-Duitsland. Opgraving Gedempte Achterom, Medemblik.

18. Wetenschappelijk onderzoek, Project NWO West-Friesland, 'Farmers of the Sea' (Wouter Roessingh, Universiteit Leiden)

Oostelijk West-Friesland is een schatkamer voor de studie van gemeenschappen uit de Bronstijd. Grote delen van oostelijk West-Friesland zijn gedurende de Midden- en Late Bronstijd intensief bewoond (1.500-800 v. Chr.), getuige de honderden grafheuvels en tientallen nederzettingsterreinen die hier zijn aangetroffen. In de jaren 60 en 70 van de vorige eeuw stond West-Friesland volop in de belangstelling bij archeologen, omdat de prehistorische resten direct bedreigd werden door ingrijpende ruilverkavelingen. Archeologen van Universiteit van Amsterdam en de toenmalige Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek voerden in deze periode vele archeologische onderzoeken uit. Een schat aan informatie kwam boven, maar slechts een zeer beperkt deel van deze informatie werd gepubliceerd. In augustus 2011 is aan de Universiteit Leiden een omvangrijk onderzoek gestart om al deze informatie alsnog te ontsluiten. Binnen dit project, met als titel 'Farmers of the coast', zullen vier promovendi in vier jaar verschillende aspecten van de Westfriese Bronstijd onderzoeken. De dynamiek van

Afb. 58 Een glazen kelderfles uit een 17de-eeuwse waterput. Opgraving Davidstraat-Westerstraat, Enkhuizen.

het Westfriesse kwelderlandschap wordt door drs. Wilko van Zijverden nader onderzocht. Drs. Wouter Roessingh richt zich op het bewoonde gebied, de nederzettingsterreinen inclusief de grafheuvels die in het verleden zijn opgegraven. Drs. Yvonne van Amerongen houdt zich bezig met verschillende aspecten van het boerenbestaan. Drs. Patrick Valentijn tenslotte, doet onderzoek naar de culturele identiteit van de Westfriesse gemeenschappen en zal zich daarnaast ook richten op handelscontacten. Meer informatie over het project is te vinden op www.westfrisia.com.

Afb. 58 Een fragment van een natuurstenen beeld van de heilige Dorothea uit de 16de eeuw. Op het gewaad zijn resten van bladgoud aanwezig. Opgraving Vijzeltuin, Enkhuizen.

19. Grote projecten

Op dit moment speelt in oostelijk West-Friesland een aantal gemeente-overstijgende infrastructurele projecten waarbij archeologie een van de condities is.

- 1. De Westfrisiaweg.** AWF voert namens de Provincie Noord Holland directie over de archeologie van het project. Tevens is een audit uitgevoerd over de kwaliteit van het project tot nog toe. Gezegd kan worden dat de bewuste archeologische beursgenoteerde marktpartij zich vooral op de productie van vele versies van diverse archeologische documenten heeft toegelegd en dat de sterkte van de inhoud, de financiële ramingen, de tijdsplanning en de wetenschappelijke vragen om nut en noodzaak onderbelicht heeft gelaten. Door het sturen van AWF in dit project is meer structuur ontstaan en voor het projectbureau meer inzicht in de materie.
- 2. De Westfriesse Omringdijk.** AWF voerde directie over de archeologie en doet de monitoring, begeleiding en noodonderzoek van de vindplaatsen langs de dijk tijdens de werkzaamheden. Het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier compenseert echter AWF hiervoor zodat het niet van de gemeentelijke bijdragen van de regio af gaat. Vanaf 2011 is de archeologische uitvoering van de werken, zoals dat in 2009 ook al het geval was, weer ter hand genomen. Dit heeft geleid tot een drastische kwaliteitsverbetering van

het archeologisch onderzoek aan het Provinciaal Monument en een significante toename van het aantal vindplaatsen en vondsten, alsmede een wetenschappelijke verdieping. De veldfase van het project is in oktober 2012 afgerond. In 2013 zal het laatste tussenverslag worden gepresenteerd.

- 3. Toekomstvisie Markermeer.** Vanuit de Provincies Noord-Holland en Flevoland is een grootschalige ontwikkeling ingezet m.b.t. de ontwikkeling van natuurlijk milieu, stimulering van het toerisme, realisatie van economische projecten en mijnbouw. Dit is nadelig voor het bodemarchief onder water. Samen met de Gemeente Almere en Amsterdam wordt overleg gevoerd hoe de archeologie sterker in de vele projecten en projectgroepen te krijgen. De Westfriese Gemeenten blijven zeer nauw betrokken bij het project. Zij hebben de voorkeur voor een conserverende situatie uitgesproken in plaats van grootschalige ingrepen. Deze stellingname is geheel in lijn met het landelijk en Europees archeologiebeleid. De werkstructuur van dit veelzijdige project mag complex worden genoemd. Om al deze ontwikkelingen goed het hoofd te bieden is bij de Gemeente Hoorn de 'Denktank Markermeer' opgezet om zo tot een goede uitwisseling van gegevens te komen het proces beter te kunnen sturen. Op Waterlands-Westfries niveau is bestuurlijk het 'Tolhuisberaad' opgezet om de vele vragen die er spelen vanuit de gezamenlijke gemeenten helder en eenduidig te kunnen beantwoorden.

Afb. 59 Het afsteken van de bodemprofielen bij de opgraving Postkantoor in Bovenkarspel. Mei 2012.

20. Maritieme Archeologie

Een aanzienlijk deel van de bodem van de Westfriese gemeenten ligt in de voormalige Zuiderzee, nu opgedeeld in Markermeer-Hoornse Hop (Koggenland, Hoorn, Drechterland, Stede Broec en Enkhuizen) en het IJsselmeer (Enkhuizen, Medemblik). De Westfriese gemeenten zijn archeologisch gezien het bevoegd gezag over deze bodem.

De beheerder van het water is de Rijksoverheid, te weten Rijkswaterstaat en, waar het de rijksvoornemens aangaat die ingrepen op deze waterbodem veroorzaken, de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. Gezien de reeds lang bekende voorgenomen ingrepen, is vanuit de Gemeente Hoorn al sedert 2008 aangedrongen op een archeologische waardenkaart voor de

waterbodem, op dezelfde wijze zoals deze ook voor het land bestaat. Deze verzoeken hebben de afgelopen jaren tot weinig actie en product geleid.

Vanuit de RCE is in november 2012 het voorstel geformuleerd om een inventarisatie van de zeer beperkte hoeveelheid bekende archeologische waarden te vervaardigen. Aangezien deze waarden al bekend zijn en het juist om de vele onbekende waarden gaat, heeft het maken van een dergelijke indicatieve kaart, dus zonder absolute gegevens, weinig zin. De bijeenkomst van 3 februari 2011 te Amersfoort (zie vorig jaarverslag) waarbij door de stakeholders Provincie Noord-Holland en Flevoland, gemeente Lelystad en Almere, de Westfriese gemeenten en Amsterdam is verzocht om alle aandacht op de Nederlandse binnenwateren te richten en te komen met harde data binnen een nieuwe kaart met werkelijke waarden in plaats van indicatieve waarden, is helaas niet gehonoreerd.

Gezien de afwezigheid van de RCE in de plannen voor het Markermeer en het gebrek aan toepasbare data, neemt AWF nu na zes jaar overleg een afwachtende houding in ten opzichte van de te volgen weg.

Afb. 60 West-Frieslands Oud en Nieuw: promovendus Wouter Roessingh en dr. Jan Albert Bakker op de Contactavond in Aartswoud op 29 November 2012.

Om een goede indruk te krijgen van hoe kunstmatige baggereilanden zoals deze voor het Markermeer zijn geprojecteerd nu werkelijk worden gevormd, is op 18-01-2012 een bezoek gebracht aan de twee eilanden van De Kreupel (Gemeente Medemblik) in het IJsselmeer. Met een vaartuig van Staatsbosbeheer zijn de eilanden bezocht. Door het koude weer, de sterke wind en de grote hoeveelheid uitwerpselen van vogels konden echter geen zinvolle waarnemingen worden gedaan. Het bezoek zal in de toekomst worden herhaald onder betere omstandigheden.

Tijdens een korte inventarisatie op 13-5-2012 door Periplus –Archeomare in het kader van het (afgestelde) tv-programma 'Nederland in Zeven Overstromingen' zijn tussen De Nek en de haven van Wijdenes (Gemeente Drechterland) in twee uur tijd vijf scheepswrakken op de

side scan sonar waargenomen en een afgezonken betonnen caisson, waarmee in de Tweede Wereldoorlog de haven van Hoorn werd geblokkeerd. Dergelijke waarnemingen laten zien dat het maken van indicatieve kaarten in plaats van waardenkaarten een zinloos initiatief is.

Afb. 61 Een grote plek met as uit de Late Middeleeuwen. Opgraving De Tuinen, Ursem. September 2012.

21. Samenwerkingsverbanden

Het **Westfries Museum** (WFM) te Hoorn is voor AWF en van de belangrijkste partners op het gebied van Erfgoed in West Friesland. Op management niveau vindt periodiek overleg plaats tussen AWF, WFM en WFA om thematiek en voornemens door te spreken.

Ook het **Westfries Archief** (WFA) is een belangrijke partner. Op diverse terrein wordt inhoudelijk en projectmatig samengewerkt. Deze samenwerking verloopt goed.

Met de **Milieudienst West-Friesland** (MDWF) wordt op praktisch uitvoeringsniveau samengewerkt. Het betreft hier met name milieuadvies en arbo-advies voor het werken in vervuilde boden, alsmede het gebruik van de kennisbank. Daarnaast wordt samengewerkt in de voorbereiding van de nieuwe Archeologische waardenkaart (zie boven).

Afb. 62 Een fragment van een bord uit Venetië uit de 16de eeuw. Het stuk behoort tot het zogenaamde 'ceramica graffita'. Dit type aardewerk is niet eerder in Nederland gevonden. Opgraving Vijzeltuin, Enkhuizen.

Met het **Zuiderzeemuseum** te Enkhuizen wordt samengewerkt op het gebied van het ontwikkelen van kleine exposities en als kennisbank van de materiële cultuur en het beeldmateriaal van het Zuiderzeegebied. Deze samenwerking heeft tot enkele concrete resultaten geleid en verloopt naar wens. Voor de toekomst wordt getracht een deel van de archeologie van Enkhuizen (Gouden Eeuw) in het ZZM te laten zien.

Met de **Provincie Noord Holland** afdeling **Cultuur & Cultuurhistorie** is zowel in 2010 als 2011 constructief gewerkt aan de bijdragen aan de Provinciale Archeologische Kroniek. Verbeterpunten die in de evaluatieronde zijn genoemd, werden overgenomen hetgeen tot een verbetering van dit fraaie en representatieve product heeft geleid. Tevens werd regelmatig samen opgetrokken in complexe archeologische en RO vraagstukken, publieksthema's en onderzoeksdoelen.

Met de **Gemeente Sudwest Fryslan** (Makkum, Stavoren, Sneek) is overleg gevoerd over nadere samenwerking op het gebied van archeologie. Gezien de volle agenda van de gemeentelijk archeoloog aldaar is het nog niet tot nadere invulling gekomen.

Afb. 63 Een schotel van majolica uit Makkum, Friesland, 18de eeuw. Opgraving Achterom, Medemblik.

Afb. 64 De fundering van de schoorsteen van een eenvoudig woonhuis, met daarnaast een ingegraven aspot. Opgraving Vijzeltuin, Enkhuizen. Juli 2011.

De **Rijksdienst Cultureel Erfgoed** streeft sinds 2011 een meer regionale aanpak na. Regio West-Friesland was de eerste regio die ter hand is genomen, onder meer vanwege een groot steentijdproject in De Gouw en de problematiek rondom het 70 ha grote rijksmonument Het Grootslag. Op 3 maart 2011 is de afdeling onderzoek en beleid een hele dag in West-Friesland geweest. Bij dit werkbezoek zijn tevens de oud-onderzoekers dr. J.A. Bakker en dr. W.H. Metz en de provinciaal archeoloog van Noord-Holland drs. R. van Eerden uitgenodigd om deel te nemen aan deze dag. Na een korte vergadering zijn bovengenoemde archeologische terreinen bezocht. Daarnaast heeft de in 2010 aangetreden onderzoeker holoceen late prehistorie een werkdocument gemaakt m.b.t. de voorraad Bronstijdarcheologie in Oostelijk West-Friesland.

Het **Convent van Gemeentelijk Archeologen** is al ruim 30 jaar de overkoepelende organisatie van gemeenten en regio-archeologen. Dit is geen beroepsclub maar een ambtelijk overlegorgaan waar de zwaardere thematiek op wet- en regelgeving wordt bespreken. Tevens adviseert deze organisatie de Vereniging Nederlandse Gemeenten en is vertegenwoordigd in talloze andere belangenorganisaties en lobby's. De samenwerkende gemeenten zijn automatisch aangesloten bij het CGA en betalen hun jaarlijkse bijdrage. Het CGA vergadert 2-3 maal per jaar. Vanuit Hoorn of West-Friesland is altijd 1 afgevaardigde aanwezig als lid. Zie: www.gemeente-archeologen.nl.

Vanwege de omvangrijke hoeveelheid vondsten uit de periode 1200-1900, met name keramiek, is in Nederland een uniform systeem van beschrijving van objecten tot stand gekomen. Dit is het zogenaamde Deventer-Systeem, genoemd naar de plaats van het eerste gebruik. AWF gebruikt dit systeem en is vertegenwoordigd in de ontwikkelingskant van de **Deventer Systeem Groep**.

Afb. 65 Een deel van het vierkant van stolpboerderij Kerkebuurt 196 in Berkhout tijdens de sloop, november 2012.

Afb. 66 Een kogelpot uit de periode 1250-1300. Opgraving De Tuinen, Ursem.

22. Samenwerking met Cultuurhistorische Verenigingen

Het **Westfries Genootschap** vormt als borger van de cultuurhistorie in de breedste zin in West-Friesland een klankbord voor de activiteiten van AWF. Bij gelegenheid wordt informatie uitgewisseld. Deze is echter altijd vrijblijvend gezien de verschillende aard van de achtergrond van de instellingen. Het WFG is in het afgelopen jaar met name actief geweest in het naspeuren van oude collecties en het mede- voorbereiden van de inventarisatie daarvan.

Vereniging Oud Hoorn is permanente aanspreekpartner van AWF. In Het tijdschrift Oud Hoorn verschijnen regelmatig artikelen. Tevens zit een lid van AWF in de redactie.

Met **Oud Medenblik** wordt kennis uitgewisseld. Op 10-9-2011 zijn de gemeente en de historisch vereniging opengestelde gebouwen in Medenblik –stad bezocht. Met de vereniging is een prettige permanente dialoog en uitwisseling van gegevens over de geschiedenis van de stad.

Met **Vereniging Oud Enkhuizen** wordt regelmatig van gedachten gewisseld over de cultuurhistorische kant van ontwikkelingen in de stad. Daarnaast verschijnen verslagen en artikelen over archeologische onderwerpen in het jaarboek Steevast. Ook hier wordt gebruik gemaakt van de uitgebreide beeldbank. Veel vondsten uit het verleden zijn geïnventariseerd en geconserveerd.

HV De Suyder Cogghe is nauw betrokken bij het onderzoek aan de Zuiderdijk. Ook hier wordt frequent van hun kennis gebruik gemaakt. Zij worden ingelicht over de voortgang van de werken. Er is meegewerkt aan een expositie in de kerk van Venhuizen.

Met **HV De Cromme Leeck** (Wognum, Nibbixwoud e.o.) is de goede relatie voortgezet op diverse gebieden.

Met de archeologische werkgroep van **Oud Stede Broec** (Lutjebroek, Grootebroek, Bovenkarspel) is een constante dialoog en kennisuitwisseling. Vondsten worden geïnventariseerd en OSB werkt mee aan de toekomstige Waardenkaart. Zij hebben in de zomer van 2012 een leidende rol genomen op de bouwlocatie naast Herberg het Roode Hert te Bovenkarspel, waar vergunningsmatig geen Malta conform onderzoek kon plaatsvinden. Zo konden ondanks de verre van ideale archeologische omstandigheden toch nog goede waarnemingen worden verricht.

De Historische vereniging Twisca. Op 8-9-2011 is de collectie te Twisk bekeken.

Met de overige Historische Verenigingen in het gebied zijn of verkennende gesprekken dan wel aankomende projecten.

Met de **Stichting Hooghoutwoud** is kennis gemaakt en zijn de vondsten uit diverse collecties (Harry van der Meij, Co de Rijcke), zowel prehistorisch, middeleeuwen als Gouden Eeuw, bekeken.

Bij de **Historische Vereniging Hensbroek-Obdam** zijn op 16-7-2012 de vondsten bekeken

Afb. 67 Overzicht van een werkput bij de opgraving Vijzeltuin in Enkhuizen. Augustus 2011.

Afb. 68 Het verzamelen van vondsten uit een gedempte sloot. Opgraving Bangert 61, Zwaag. April 2012.

en is het terrein bezocht waar een deel van een 18de-eeuwse Obdammer schuilkerk werd onderzocht. Tevens zijn mogelijkheden voor gezamenlijk archeologisch onderzoek besproken.

Met de **Stichting Historisch Hoogkarspel Westwoud** is intensief samengewerkt in het kader van de voorbereidingen van de bouw van het nieuwe gemeentehuis te Hoogkarspel, met een start op 8-8-2012.

Met de **Stichting Kasteel Radboud** wordt samengewerkt in het kader van de historisch archeologische advisering. Ook worden voorwerpen uit Medemblik achterhaald die in relatie staan tot het kasteel. Tevens is in 2012 meegewerkt aan een bescheiden expositie over de middeleeuwen en hun gebruiksvoorwerpen. Hopelijk wordt hiermee een goede trend ingezet om in het kasteel met regionale archeologie te tonen.

Afb. 68 Een pot van roodbakkend aardewerk met opstaande oren uit de 17de eeuw. Opgraving Postkantoor, Bovenkarspel.

23. Jaarplan 2013

Zoals overeengekomen in de afspraken binnen de gemeenschappelijke regeling (maart 2012), zal het samenwerkingsverband aan het eind van elk jaar aangeven wat de specifieke en nieuwe voornemens op beleidsmatig, inhoudelijk en gebied van bedrijfsvoering zijn voor het komend jaar. Deze voornemens zijn veelal ontstaan vanuit ervaringen in de jaren daarvoor. Doel van het realiseren van deze voornemens is dat de archeologie in het gebied voor overheid, burger en bedrijven makkelijker en beter verloopt. Daarnaast zijn er inhoudelijke doelen zoals de grote achterstanden bij het uitwerken van oude onderzoeken. Tenslotte zijn er interne bedrijfsmatige zaken die aandacht behoeven in het kader van de permanente modernisering van de archeologische dienst. Het mag duidelijk zijn dat niet alle onderstaande voornemens in één keer te realiseren zullen zijn en dat de uitvoering van de voornemens over meerdere jaren kan gaan lopen. Ook is succes van bepaalde initiatieven niet gegarandeerd of betreft het een experimentele fase. Daarnaast zijn initiatieven afhankelijk van de beschikbaarheid van de juiste personen en interne en externe financiële middelen.

Tenslotte zullen gebruikelijke bestaande activiteiten zoals de contactavond, de folders, de website, de presentaties, Open Monumentendag, rondleidingen, publieksdagen etc etc. en de in de regeling opgedragen taken gewoon gehandhaafd blijven.

Beleid

1. Het vervaardigen van het projectplan 'Zee' waaruit een archeologische waardenkaart voor de waterbodem van de gemeente Hoorn en Koggenland zal voortkomen. Daartoe het opzetten van een maritieme verkenningseenheid met uitrusting. Dit is samenwerking met Afd. 2 van de Archeologische Werkgemeenschap Nederland en anderen. Het scheppen van de digitale en maritieme infrastructuur voor het maken van deze kaart. Voorgenomen start: april 2013.
2. Het verrichten van een onderzoek naar de mogelijkheden voor de verbetering publiekscommunicatie -participatie naar het Hoornse en Westfriesse publiek waar het betreft archeologie en erfgoed. Het vinden van partners om dit te realiseren. Het bedenken van formats om de erfgoedboodschap voor verschillende doelgroepen goed over te brengen. Het vinden van een geschikte, bereikbare en betaalbare locatie om dit structureel te gaan uitvoeren. Onderzoek in 2013, realisatie in 2014.
3. Het verder uitvoeren van de in 2011 ingezette werk aan de archeologische beleidskaart van de Westfriesse Gemeenten. Prioriteit ligt in 2013 bij Stede Broec, Drechterland en Medemblik. De stap naar het online beschikbaar hebben van deze kaart, zoals verwoord in het projectplan van 2011, is nu nog niet haalbaar omdat er vooralsnog te weinig data in de kaart aanwezig zijn. Opzet van GIS-module inhoud en GIS module beleid/projecten naar Rotterdams model (BOOR).
4. Het verder integreren van de landelijke en stedelijke bouwhistorie in het archeologisch onderzoek.
5. Het onderzoeken van een regionale samenwerking op het gebied van de Monumentenzorg en bouwhistorie.

6. Het inventariseren en publiceren van de vondsten van derden uit museale en privécollecties. Prioriteit hierbij ligt in Stede Broec en het gebied van Wognum-Berkhout.

Inhoud

7. Het onderzoeken van de haalbaarheid van een publicatie over het archeologisch onderzoek aan de Zuiderdijk (2007-2012) in samenwerking met het HHNK.
8. Het uitwerken en beschrijven van het Hoornse buitenklooster Bethlehem met als doel een publicatie in 2015.
9. Het publiceren van het oud-onderzoek van de vroegmiddeleeuwse kern van Medemblik, de opgravingen tussen 1965 en 2007.
10. Gezien de grote omissies voor West-Friesland in ARCHIS, de nationale database van archeologische gegevens, heeft het vullen van onze bestaande database met alle losse gegevens en niet aangemelde projecten uit het verleden grote prioriteit (zie ook 3.).

Bedrijfsvoering

11. Vondstverwerking en datastructuur: Verregaand stroomlijnen en automatiseren van het post-opgravingstraject. Met name de vondstverwerking.
12. Depotbeheer: Het digitaal gaan beheren en automatiseren van het Hoornse depot voor Bodemvondsten en het tussendepot voor de zes samenwerkende gemeenten.
13. Dataopslag en -bereikbaarheid: Het aanzienlijk verbeteren van de digitale infrastructuur van de archeologische gegevens. Een grote verandering hierin is nodig voor het realiseren van punt 3. en 10.
14. Amateurarcheologen: Het verder integreren van het werk van de Archeologische Werkgemeenschap Nederland in de werkzaamheden van AWF.

24. Besluit

Anderhalf jaar archeologie in de regio heeft laten zien dat de ingekochte kennis door de gemeenten tot resultaat heeft gehad dat de decentralisatie van de bevoegdheden naar de gemeenten gepaard kan gaan met kwalitatief goede archeologie. Door kennisversterking, stroomlijning van de gemeentelijke gegevens en vooral adequaat reageren op ontwikkelingen, kon in een groot aantal gevallen archeologie in het vroegste stadium uitkomst bieden om kosten van het project te beheersen. In 95% van alle gevallen bij bodemingrepen bleek geen verder archeologische actie noodzakelijk. Ook zijn minder 'pro forma' adviezen door derden, vaak financieel belastend voor de burger en de ondernemer, geproduceerd.

De kennisinfrastructuur binnen de eigen gemeenten versterkt zich steeds meer en zal op termijn leiden tot een eenvoudig en overzichtelijk beheer van en advies over het bodemarchief. De *spin off* van de Gemeenschappelijke Regeling is dat de gemeenten, de bevolking en de onderzoekers steeds meer betrokken raken bij de archeologie van West-Friesland en op termijn de vruchten zullen plukken van consistent gemeentelijk erfgoedbeleid. In deze korte tijd is aangetoond cultuurhistoriebreed te kunnen opereren.

Bijlage 1

Tabel 1 Lijst van adviezen

Toelichting:

In verband met de privacy van bedrijven, particulieren, makelaarskantoren etc zijn alleen de gemeenten en plaatsen vermeld.

Adviesnr	Datum binnenkomst	Gemeente	Projectplaats	Soort advies
209	1-6-2011	Koggenland	Wogmeer	advies
210	1-6-2011	Drechterland	Schellinkhout	QS
211	9-6-2011	Medemblik		advies
212	9-6-2011	Hoorn		advies
213	14-6-2011	Medemblik	Medemblik-stad	advies
214	17-6-2011	Enkhuizen	Enkhuizen	
215	17-6-2011	Drechterland	Wijdenes	
216	17-6-2011	Stede Broec	Bovenkarspel	advies
217	21-6-2011	Koggenland	Berkhout	advies
218	24-6-2011	Hoorn	Zwaag	
219	24-6-2011	Enkhuizen	Enkhuizen	
220	1-7-2011	Opmeer		advies
221	4-7-2011	Koggenland		advies
222	7-7-2011	Hoorn	Hoorn	QS
223	7-7-2011	Medemblik	Benningbroek	QS
224	4-8-2011	Medemblik	Nibbixwoud	QS
225	3-8-2011	Enkhuizen	Enkhuizen	QS
226	11-8-2011	Drechterland	Venhuizen	QS
227	15-8-2011	Drechterland	Wijdenes	QS
228	15-8-2011	Drechterland	Wijdenes	QS
229	16-8-2011	Medemblik	Medemblik-stad	
230	30-8-2011	Hoorn	Zwaag	advies
231	8-9-2011	Enkhuizen	Enkhuizen	QS
232	8-9-2011	Hoorn	Hoorn	QS
233	8-9-2011	Drechterland	Hem	QS
234	8-9-2011	Koggenland		advies
235	13-9-2011	Enkhuizen	Enkhuizen	QS
236	14-9-2011	Medemblik	Twisk	QS
237	15-9-2011	Hoorn	Hoorn	advies
238	26-9-2011	Opmeer	Hoogwoud	QS
239	27-9-2011	Koggenland	Scharwoude	advies
240	4-10-2011	Hoorn	Blokker	
241	6-10-2011	Medemblik	Hauwert	QS
242	6-10-2011	Opmeer	Tropweere	QS
243	12-10-2011	Enkhuizen	Enkhuizen	QS
244	12-10-2011	Enkhuizen	Westeinde	ABO + IVO
245	18-10-2011	Hoorn	Zwaag	QS
246	24-10-2011	Medemblik	Zwaagdijk-West	advies
247	26-10-2011	Medemblik	Wognum	QS
248	4-10-2011	Stede Broec		advies
249	3-11-2011	Enkhuizen	Enkhuizen	advies
250	8-11-2011	Opmeer	Hoogwoud	QS
251	9-11-2011	Opmeer	Hoogwoud	veldcheck
252	13-11-2011	Hoorn	Zwaag	advies

253	18-11-2011	Medemblik	Wognum	QS
254	18-11-2011	Medemblik	Wervershoof	QS
255	18-11-2011	Medemblik	Andijk	QS
256	18-11-2011	Medemblik		QS
257	18-11-2011	Medemblik	Lambertschaag	advies
258	28-11-2011	Enkhuizen	Westeinde	advies
259	15-11-2011	Enkhuizen	Haling	advies
260	28-11-2011	Enkhuizen	BP overleg	advies
261	6-12-2012	Medemblik	Midwoud	QS
262	7-12-2012	Medemblik	Midwoud	QS
263	8-12-2012	Stede Broec	Lutjebroek	QS
264	16-12-2011	Koggenland	Ursem	QS
265	21-12-2011	Stede Broec	Lutjebroek	QS
266	21-12-2011	Koggenland	Oudendijk	QS
267	22-12-2011	Opmeer	De Weere	QS
12100	9-1-2012	Hoorn	VV Hollandia	
12101	10-1-2012	Enkhuizen	Enkhuizen	QS
12102	12-1-2012	Opmeer	Hoogwoud	QS
12103	19-1-2012	Drechterland	Hoogkarspel	QS
12104	25-1-2012	Koggenland	Schardam	QS
12105	30-1-2012	Drechterland	Hoogkarspel	advies
12106	31-1-2012	Koggenland	Obdam	advies
12107	1-2-2012	Enkhuizen	Enkhuizen	QS
12108	7-2-2012	Koggenland	Avenhorn	advies
12109	7-2-2012	Drechterland	Venhuizen	advies
12110	7-2-2012	Drechterland		advies
12111	7-2-2012	Medemblik	Opperdoes	QS
12112	7-2-2012	Medemblik	Medemblik-stad	begeleiding
12113	8-2-2012	Koggenland	Ursem	QS
12114	10-2-2012	Hoorn	Hoorn	QS
12115	10-2-2012	Stede Broec	Grootebroek	PvE
12116	13-2-2012	Drechterland	Westwoud	begeleiding
12117	14-2-2012	Medemblik	Wognum	advies
12118	14-2-2012	Opmeer	De Gouwe	begeleiding
12119	8-2-2012	Drechterland	Oosterblokker	begeleiding
12120	15-2-2012	Hoorn	Hoorn	QS
12121	15-2-2012	Drechterland	Hoogkarspel	QS
12122	15-2-2012	Drechterland	Venhuizen	QS
12123	23-2-2012	Medemblik	Wognum	QS
12124	6-3-2012	Koggenland	Oude Gouw	advies
12125	7-3-2012	Stede Broec	Bovenkarspel	QS
12126	7-3-2012	Medemblik	Wognum	QS
12127	12-3-2012	Hoorn	Hoorn	begeleiding
12128	14-3-2012	Drechterland	Venhuizen	QS
12129	14-3-2012	Enkhuizen	Enkhuizen	directievoering
12130	15-3-2012	Enkhuizen	Enkhuizen	advies
12131	15-3-2012	Medemblik		advies
12132	16-3-2012	Medemblik	Wognum	QS
12133	16-3-2012	Medemblik		advies
12134	21-3-2012	Enkhuizen		advies
12135	29-3-2012	Drechterland	Venhuizen	QS
12136	20-3-2012	Drechterland	Schellinkhout	QS
12137	4-4-2012	Koggenland	Hensbroek	QS
12138	5-4-2012	Medemblik	Oostwoud	QS
12139	12-4-2012	Stede Broec	Lutjebroek	QS

12140	12-4-2012	Stede Broec		QS
12141	12-4-2012	Drechterland	Westwoud	QS
12142	16-4-2012	Enkhuizen	Binnenstad	QS
12143	18-4-2012	Hoorn		CH-scan
12144	18-4-2012	Hoorn	Zwaag	QS
12145	18-4-2012	Hoorn	Zwaag	QS
12146	24-4-2012	Medemblik	Wognum	advies
12147	26-4-2012	Medemblik	Medemblik-Stad	advies
12148	26-4-2012	Koggenland	Oudendijk	QS
12149	26-4-2012	Koggenland	Ursem	advies
12150	27-4-2012	Drechterland	Schellinkhout	advies
12151	27-4-2012	Medemblik	Abbekerk	advies
12152	26-4-2012	Opmeer		advies
12153	7-5-2012	Medemblik	Wognum	QS
12154	8-5-2012	Drechterland	Hoogkarspel	QS
12155	9-5-2012	Opmeer	Spanbroek	QS
12156	10-5-2012	Medemblik	Benningbroek	advies
12157	29-5-2012	Hoorn	Hoorn	QS
12158	29-5-2012	Enkhuizen	Enkhuizen	QS
12159	1-6-2012	Hoorn		
12160	7-6-2012	Medemblik	Wognum	advies
12161	19-6-2012	Hoorn	Hoorn	
12162	12-6-2012	Medemblik	Onderdijk	advies
12163	19-6-2012	Drechterland	Venhuizen	QS
12164	22-6-2012	Drechterland	Hoogkarspel	QS
12165	26-6-2012	Hoorn	Bangert & Oosterp.	advies
12166	26-6-2012	Hoorn	Hoorn	QS
12167	28-6-2012	Koggenland	Zuidermeer	advies
12168	2-7-2012	Hoorn	Zwaag	advies
12169	3-7-2012	Hoorn		advies
12170	3-7-2012	Hoorn	Blokker	QS
12171	4-7-2012	Stede Broec		
12172	4-7-2012	Noord-Holland	Westfrisiaweg	advies
12173	9-7-2012	Medemblik		advies
12174	9-7-2012	Medemblik	Medemblik-Stad	advies
12175	11-7-2012	Stede Broec	Bovenkarspel	QS
12176	16-7-2012	Stede Broec		advies
12177	16-7-2012	Stede Broec	Bovenkarspel	QS
12178	18-7-2012	Hoorn		QS
12179	23-8-2012	Drechterland		advies
12180	23-8-2012	Medemblik	Wognum	QS
12181	23-8-2012	Medemblik	Andijk	QS
12182	23-8-2012	Drechterland	Oosterblokker	QS
12183	23-8-2012	Medemblik	Koopmanspolder	
12184	23-8-2012	Medemblik		advies
12185	4-9-2012	Medemblik	Andijk	QS
12186	3-9-2012	Medemblik	Lambertschaag	advies
12187		Koggenland/ Opmeer	Obdam	
12188	7-9-2012	Hoorn	Zwaag	begeleiding
12189	3-9-2012	Drechterland	Oosterleek	
12190	13-9-2012	Medemblik	Opperdoes	
12191	14-9-2012	Drechterland	Venhuizen	
12192	17-9-2012	Medemblik		
12193	17-9-2012	Opmeer	Aartswoud	monitoring

12194	19-9-2012	Medemblik		
12195	25-9-2012	Medemblik		
12196	5-10-2012	Enkhuizen	Enkhuizen	
12197	4-10-2012	Medemblik	Sijbekarspel	
12198	9-10-2012	Enkhuizen	Haling	QS
12199	9-10-2012	Enkhuizen	Haling	QS
12200	9-10-2012	Medemblik	Nibbixwoud	
12201	11-10-2012	Enkhuizen		
12202	16-10-2012	Koggenland	Zuidermeer	QS
12203	16-10-2012	Medemblik	Medemblik-Stad	bqs
12204	18-10-2012	Hoorn	Hoorn	begeleiding
12205	23-10-2012	Medemblik/ Drechterland	Westfriisaweg	
12206	26-10-2012	Medemblik		
12207	26-10-2012	Medemblik	Westfriisaweg	QS
12208	29-10-2012	Enkhuizen	Enkhuizen stad	QS
12209	29-10-2012	Enkhuizen	Enkhuizen stad	QS
12210	30-10-2012	Koggenland		
12211	30-10-2012	Koggenland	Berkhout	QS
12212	6-11-2012	Koggenland		QS
12213	7-11-2012	Stede Broec		QS
12214	7-11-2012	Drechterland	Venhuizen	QS
12215	22-11-2012	Medemblik	Wognum	QS
12216	22-11-2012	Medemblik	Medemblik-Stad	QS
12217	23-11-2012	Koggenland	Berkhout	advies
12218	26-11-2012	Koggenland	Ursem	QS
12219	26-11-2012	Koggenland	Berkhout	QS
12220	27-11-2012	Medemblik	Andijk	QS
12221	29-11-2012	Medemblik	Nibbixwoud	QS
12222	02-12-2012	Koggenland	Berkhout	QS
12223	6-12-2012	Medemblik	Nibbixwoud	QS
12224	6-12-2012	Drechterland	Venhuizen	QS
12225	10-12-2012	Drechterland	Westwoud	QS
12226	11-12-2012	Hoorn		advies
12227	13-12-2012	Medemblik	Oppeerdoes	QS
12228	17-12-2012	Opmeer	De Weere	QS
12229	18-12-2012	Koggenland	Berkhout	advies
12230	18-12-2012	Koggenland	Avenhorn	advies
12231	19-12-2012	Opmeer	Hoogwoud	QS

Tabel 2 Gewerkte uren per gemeente

Toelichting:

De overschrijdingen werden in Drechterland veroorzaakt door calamiteiten op historisch belangwekkende terrein (stolpboerderijen) en het voorbereiden en houden van de Open Monumentendag alhier. In Enkhuizen was de complexiteit van enkele grote projecten de oorzaak. In Koggenland werd veel werk verzet aan de Waardenkaart. In Medemblik was aanvullend archiefonderzoek nodig ten behoeve van de waardenkaart. Voor Opmeer was ook de Waardenkaart debet aan de overschrijdingen. In Opmeer konden de overschrijdingen met de onderschrijdingen van 2011 worden verevend. In de overige gevallen zijn de teveel gewerkte uren binnen de 15% marge gevallen zoals afgesproken in de GR of worden in 2013 verrekend.

Gemeente	Gewerkte uren	Geraamd	2012 Over/ Onder	2011 Over/ Onder
Drechterland	242,5	200	42,5	0
Enkhuizen	317,5	302	15,5	0
Hoorn	nvt			
Koggenland	187	172	15	0
Medemblik	476	446	30	0
Opmeer	226	172	54	47
Stede Broec	210	207	3	0

Bijlage 2. Publieks- en schoolactiviteiten

2.1 Open dagen/rondleidingen

29 maart 2012: Bewonersavond Kadijken: presentatie Bronstijdspeeltuin.

30 juni 2012. Oosterleek: bijeenkomst Westfries Genootschap ter gelegenheid van jaarboek en korte rondleiding op opgraving middeleeuws grafveld Oosterleek.

5 juli 2011 Rondleiding Oosterleek voor Gymnasiumklas Martinuscollege Grootebroek.

13 juli 2011 Open dijk avond in samenwerking met HHNK, De Spuiter Venhuizen (weinig bezoekers vanwege erbarmelijke weersomstandigheden).

19 augustus 2011 Opnames De Gouden Eeuw (Hans Goedkoop & Marja Ros), NTR te Enkhuizen.

24 september 2011 Michiel Bartels, Sander Gerritsen, Yolande Meijer en Aad Weel, Dag van de Dijk voor HHNK te Oosterleek.

17 november 2011 Michiel Bartels, Informatiemarkt Ruimtelijke Ordening Gemeente Medemblik, Gemeentehuis Wognum.

22 september 2012. Presentatie Archeologisch onderzoek in het kader van de open dag van de Dijk. Brandweerkazerne, Hoorn.

2.2 Exposities

Stadsgevangenis Enkhuizen, zomer 2011 en 2012, vondsten recent onderzoek Enkhuizen.

Museum In 't Houten Huis, De Rijp, 14 april-13 oktober 2012, tentoonstelling 'Meesterlijke Polder, Beemster 400 jaar'. Bruikleen viltten hoeden uit opgraving Karperkuil in Hoorn.

Kasteel Radboud, Medemblik, 16 december 2012-14 april 2013, Huis en Haard in de late Middeleeuwen.

2.3 Schoolactiviteiten

Zie boven, Het Opgegraven Potje

Bijlage 3. Lezingen

Bartels

22 september 2011, Lezing voor SIKB te Den Bosch over archeologie van de waterbodem.

4 november 2011, Lezing Dwars door de Dijk, Historische geografie Dag te Dordrecht

23 november 2011, Lezing Fries Scheepvaartmuseum te Sneek, 'Gezonken als ene baksteen'.

8-9 november 2011, Workshop vroege urbanisatie (Prof. Dr. F. C. Theuws), lezing Vroegmiddeleeuws Medemblik, RCE Amersfoort

23 januari 2012 Lezing voor de Dorpsraad Zwaag, Dwars door de Dijk.

7 februari 2012 Lezing voor de Rotary Club Hoorn-Hoorn, Dwars door de Dijk

8 februari 2012, Lezing voor de wijkraad Hoorn-Kersenboogerd, Dwars door de Dijk & Gezonken als een baksteen.

23 februari 2012, Lezing voor Senioren Circuit Hoorn-Risdam, Dwars door de Dijk & Gezonken als een baksteen.

24 februari 2012, Lezing op Colloquium Vroege Middeleeuwen, Universiteit van Amsterdam, Middeleeuws Medemblik Revisited.

17 maart 2012, Lezing voor de Walcherse Archeologische Dag (WAD) te Middelburg, Dwars door de Dijk.

21 maart 2012, Voorlichtingsavond over de Bronstijdspeeltuin in Kadijken-Enkhuizen.

13 mei 2012, Opnames met Jan Marijnissen 'Nederland in Zeven Overstromingen'

20 mei 2012, Lezing Wijkraad Hoorn-Binnenstad, Dwars door de Dijk & Gezonken als een baksteen.

29 mei 2012, Bartels, Gerritsen, Weel, Van Leeuwen voor HHNK, lezing, avondwandeling, rondleiding Archeologie van de Dijk te Oosterleek (85 deelnemers)

30 mei 2012, Lezing voor het Westfries Genootschap te Oosterleek, lezing De Spuiter te Venhuizen, zout water in een zoete polder.

3 juli 2012, Rondleiding Gymnasiumklas Martinuscollege Grootebroek te Oosterleek.

4 juli 2012, 4 x lezing voor VMBO klassen Newton College Hoorn, Hoorn en het Oostereiland in de Gouden Eeuw.

8 september 2012 Open Monumentendag Gemeente Drechterland te Oosterleek (Bartels & Gerritsen), visualisatie middeleeuws grafveld onder de dijk en lezingen over het onderzoek van de Westfriesse Omringdijk.

8 oktober 2012, Lezing met discussie voor de Afdeling Milieuhandhaving Provincie Noord-Holland te Haarlem, Archeologie in een goed milieu.

26 oktober 2012, Westfries archief, thema Arm & rijk, 2 x lezing 'Westfries siervuurklokken'.

27 oktober 2012, Rijksmuseum Amsterdam, Voorpresentatie televisieserie De Gouden Eeuw, discussiepanel met Hans Goedkoop c.s.

5 november 2012, Oosterkerk Hoorn, korte voordracht, Archeologie en Monumenten in de Gemeente Hoorn, tips voor eigenaren.

16 november 2012, Conference in honour of Sarah Jennings, Medieval Pottery Research Group, the Wallace House Londen, VK. 'Home is where the hearth is, the domesticity and identity of an emerging Protestant society reflected in ceramic show fire covers from Golden Age West-Frisia (NL).'

Duijn

28 maart 2012, Venhuizen, persdag Streekweg 1. Oudste stolp van West-Friesland.

30 maart 2012, Hauwert, Historische Vereniging. De geschiedenis en archeologie van Enkhuizen.

27 april 2012, Westwoud, Reünisten Vrije Universiteit. Recent archeologisch onderzoek in Enkhuizen.

21 mei 2012, Hoorn, Sorooptimisten. Recent archeologisch onderzoek in Enkhuizen.

11 oktober 2012, Zwolle, congres Assembled Articles. Importkeramiek in 16de-eeuws Enkhuizen.

1 november 2012, Wognum, Probus Hoorn. Recent archeologisch onderzoek in de omgeving van Hoorn.

Gerritsen

24 september 2011, Dag van de Dijk Oosterleek kerk: Archeologisch onderzoek aan de dijk, de dagelijkse praktijk.

oktober 2011, OBS Roelof van Wienesse, Wijdenes: twee uur algemene les over archeologie.

26 oktober 2012. Overleg Leefbaarheid Venenlaankwartier, Hoorn: 'Koik op de Doik', de archeologische begeleiding van de werkzaamheden aan de dijk.

29 juli 2012, HHNK: Lezing in Herberg Oosterleek: De archeologische begeleiding van de werkzaamheden aan de dijk. (nadruk op Schellinkhout en Oosterleek)

22 september 2012, Dag van de Dijk, Hoorn brandweerkazerne: 'Koik op de Doik', de archeologische begeleiding van de werkzaamheden aan de dijk.

29 november 2012, Contactavond AWF, Aartswoud kerk: Het grafveld in Oosterleek.

Schrickx

11 oktober 2012. Zwolle, congres Assembled Articles. Importkeramiek in 16de-eeuws Enkhuizen.

Soonius

17 november 2011, Lezing Lions Club Opmeer over archeologie en landschap in West-Friesland.

18 november 2011, 't Zand, Lezing Landschap Noord-Holland over archeologie en landschap in West-Friesland.

Bijlage 4. Commissies en overleggen

Denktank Markermeer (Bartels)

8-6-2012 Deelname aan waterconferentie Markermeer, TBIJM te Hoorn (Bartels)
Klankbordgroep Watervisie Drechterland (Soonius)

2011, 2012 Contact met onderzoeksgroep Universiteit van Leiden vanwege meerjarig onderzoeksprogramma 'Farmers of the Coast. Coastal farming communities on the southern North Sea coast (2000-800 BC)' (Soonius)

2011, 2012 Contact met afdeling beleid en onderzoek van de RCE over de algehele toestand van archeologische rijksmonumenten uit de prehistorie in West-Friesland (Soonius)

Bijlage 5. Trainingen en cursussen

2012: Cursus Gemeentelijk Projectmanagement (Bartels, Soonius)
Cursus MyCorsa (Soonius)

Cursus MaisFlexis (Soonius)

Cursus Bodemkunde en Geologie (Aay)

Bijlage 6. Congresbezoek

Bartels

24/25 november 2011, bezoek aan De Reuvensdagen, nationaal archeologisch congres te Haarlem

16 december 2012, Opening middeleeuwenexpositie Kasteel Radboud, Medemblik.

Duijn

9-10 februari 2012, Contactdagen voor Belgische en Nederlandse Archeologen en Bouwhistorici. Zwolle

12-13 oktober 2012, Assembled Articles V, congres materiële cultuur te Zwolle.

16 november 2012, Bezoek aan nationaal archeologisch congres De Reuvensdagen te Ede.

Gerritsen

16 november 2012, Bezoek aan nationaal archeologisch congres De Reuvensdagen te Ede.

Schrickx

9-10 februari 2012, Contactdagen voor Belgische en Nederlandse Archeologen en Bouwhistorici. Zwolle

12-13 oktober 2012, Assembled Articles V, congres materiële cultuur te Zwolle.

16 november 2012, nationaal archeologisch congres de Reuvensdagen te Ede.

Soonius

20 oktober 2011, NOAA-lezing Steentijd Kop van Noord-Holland, RCE, Amersfoort.

17 november 2011, RAAP symposium 'Op weg naar een landschap met een verleden'. Kanttekeningen bij de evaluatie van de Wet op de archeologische monumentenzorg, Amersfoort.

24-25 november 2011, bezoek aan De Reuvensdagen, nationaal archeologisch congres te Haarlem.

13 maart 2012, Oratie Prof. dr. ir. Theo Spek. Hoogleraar Landschapsgeschiedenis. Rijksuniversiteit Groningen.

30 maart 2012, RCE. Speciale bijeenkomst Nationale Onderzoeksagenda Archeologie over Vlaardingen: De archeologie van de veen- en kleigebieden van West-Nederland in ijzertijd en Romeinse tijd, Amersfoort.

Bijlage 7. Publicaties Archeologie West-Friesland

7.1 WAR- Rapporten (Westfriese Archeologische Rapporten)

Schrickx, C.P., 2012: Vijf eeuwen Vijzeltuin. Inventariserend archeologisch onderzoek binnen het plangebied De Vijzeltuin in Enkhuizen. *West-Friese Archeologische Rapporten* 25. Archeologie West-Friesland, Hoorn.

Schrickx, C.P., 2011: Van pottenbakkerij tot steenhouwerij; archeologisch onderzoek op de percelen Westerdijk 11-17 in Hoorn. *West-Friese Archeologische Rapporten* 30. Archeologie West-Friesland, Hoorn.

Duijn, D.M., 2011. Het verhaal van een West-Friese Wereldstad. Een onderzoek naar de opkomst, bloei en neergang van Enkhuizen tot 1800 aan de hand van archeologische en historische bronnen. Masterscriptie Universiteit van Amsterdam. *West-Friese Archeologische Rapporten* 31. Archeologie West-Friesland, Hoorn

Meyer, Y. & M.H. Bartels, 2011. Een weel voor de Noorderdijk. Archeologisch onderzoek in het plangebied Koopmanspolder, gemeente Medemblik. *West-Friese Archeologische Rapporten* 32. Archeologie West-Friesland, Hoorn.

Duijn, D.M., 2011: Een nieuwbouwwijk uit de Gouden Eeuw. Archeologisch onderzoek aan de Molenweg binnen de Vest van Enkhuizen. *West-Friese Archeologische Rapporten* 33. Archeologie West-Friesland, Hoorn.

Duijn, D.M., 2011. Het vondstmateriaal van de opgraving op het terrein van de banketfabriek in Enkhuizen. *West-Friese Archeologische Rapporten* 34. Archeologie West-Friesland, Hoorn.

Meyer, Y., 2012. Waterloop door de 'Veenhoop'. Een proefsleuvenonderzoek en archeologische begeleiding in het tracé van de 2e CBZ-leiding tussen Hoorn en Purmerend. *West-Friese Archeologische Rapporten* 35. Archeologie West-Friesland, Hoorn.

Soonius, C.M. & M. Kossen, 2012. Plangebied Graaf Florisstraat, Hoogwoud, gemeente Opmeer. Een archeologisch bureauonderzoek en inventariserend veldonderzoek (verkennde fase). *West-Friese Archeologische Rapporten* 36. Archeologie West-Friesland, Hoorn.

Soonius, C.M., 2012. Plangebied P.J. Jongstraat 174, Lutjebroek, gemeente Stede Broec. Een archeologisch bureauonderzoek en inventariserend veldonderzoek (verkennde fase). *West-Friese Archeologische Rapporten* 37. Archeologie West-Friesland, Hoorn.

Duijn, D.M. & C.M. Soonius, 2012. Westeinde 107, uitbreiding Incotec BV, gemeente Enkhuizen. Een archeologisch bureauonderzoek en veldtoets. *West-Friese Archeologische Rapporten* 38. Archeologie West-Friesland, Hoorn.

Duijn, D.M., P.C. Meijers, C.P. Schrickx, 2012: De oudste stomp van West-Friesland? Het onderzoek naar een 16de-eeuwse stompboerderij in Hoogkarspel, gemeente Drechterland. *West-Friese Archeologische Rapporten* 39. Archeologie West-Friesland, Hoorn.

Bartels, M.H. & C.P. Schrickx, 2012. Dijkbouw en bewoning aan de Klamdijk. Een archeologisch bureauonderzoek ten behoeve van het boezemgemaal Schardam (gemeente Zeevang). *West-*

Friese Archeologische Rapporten 40. Archeologie West-Friesland, Hoorn.

Schrickx, C.P., 2012: Enkhuizen, Waagstraat. Archeologisch onderzoek op het perceel Waagstraat 6 in de binnenstad van Enkhuizen. *West-Friese Archeologische Rapporten* 41. Archeologie West-Friesland, Hoorn.

Schrickx, C.P., 2012. Het armenhuis van Westerblokker. Archeologisch onderzoek op het perceel Westerblokker 74, gemeente Hoorn. *West-Friese Archeologische Rapporten* 42. Archeologie West-Friesland, Hoorn.

Duijn, D.M., 2011: Aan weerszijden van de Westerstraat. Archeologische waarnemingen bij Westerstraat 28 en 113 in Enkhuizen. *West-Friese Archeologische Rapporten* 43. Archeologie West-Friesland, Hoorn.

Gerritsen, S., 2012. Een nieuwe weg naar de Koepoort, Archeologisch onderzoek op het terrein tussen Achter de Vest 54 en 56 te Hoorn, West-Friesland. *West-Friese Archeologische Rapporten* 45. Archeologie West-Friesland, Hoorn.

7.2 Brochures: Archeologie in West-Friesland

Duijn, D.M., 2011: Schatten uit het riool. Vierhonderd meter archeologisch onderzoek tijdens rioolwerkzaamheden in Enkhuizen (Archeologie in West-Friesland 1).

Bartels, M.H., 2011. Zoute Inlaat in een zoete polder. Archeologisch onderzoek naar 'de Spuiter' door de Westfriese Omringdijk tussen Oosterleek en Venhuizen. (Archeologie in West-Friesland 2).

Schrickx, C., 2011: Een welvarende buitendijkse boerenhoeve in Schellinkhout (Archeologie in West-Friesland 3).

Bartels, M. H. & Y. Meyer, 2011. Vierduizend jaar verleden onder Bovenkarspels oude Postkantoor. (Archeologie in West-Friesland 4).

Soonius, C.M., 2012. Aartswoud, flonkerend verleden uit de steentijd. De archeologie van Het Hoog en Maantjesland, monumentale gebieden van 4.500 jaar geleden. (Archeologie in West-Friesland 5).

Roessingh, W., 2012. West-Friesland, de Randstad van de Bronstijd. Archeologisch onderzoek naar nederzettingen uit de Bronstijd ten noorden van Enkhuizen. (Archeologie in West-Friesland 6).

Schinning, F., 2012. Hoogglanzend en messcherp. De archeologie van de vuurstenen sikkels uit de Bronstijd in West-Friesland. (Archeologie in West-Friesland 7).

Schrickx, C.P., D.M. Duijn, 2012: Handel met sultan en sjah. Archeologische vondsten van Turks en Perzisch aardewerk uit de Gouden Eeuw in Hoorn en Enkhuizen (Archeologie in West-Friesland 8).

7.3 Overige publicaties

Bartels

Bartels, M. H., 2012. Archeologie onder het overdekt winkelhart van Stede Broec. Een archeologisch bureauonderzoek in het kader van de westelijke uitbreiding van het Winklecentrum Streekhof. Interne Rapportage, Hoorn.

Bartels, M. H., 2012. Enkhuizer siervuurklokken als uiting van de Westfriesse leefcultuur, 1575-1625. in: *Westerheem* 61, 35-43.

Bartels, M. H., 2012. Zoeken met een lantaarn naar Hoogkarspels verleden. Een archeologisch bureauonderzoek naar de verwachting van het plangebied Raadhuisplein-Streekweg-Duijvenbrug te Hoogkarspel. Intern rapport.

Bartels, M. H., 2012. Een prachtbord uit De Buurt, in: *Provinciale Kroniek Noord Holland* 2011, 86-87.

Bartels, M. H. 2012. Siervuurklokken in Enkhuizen en West-Friesland, een spiegel van de samenleving in de Gouden Eeuw?, in: *Steevast* 2012, 6-30.

Bartels, M. H., 2012. De Spuiter en Enkhuizen (West-Friesland). in: *West Frieslands Oud en Nieuw* 79, 75-90.

Duijn

Schrickx, C., & D.M. Duijn, 2012. Dijken, havens en een eiland in zee: recent archeologisch onderzoek naar het maritieme verleden van West-Friesland, in: *Westerheem* 3, jaargang 61, 210-218.

Schrickx, C., & D.M. Duijn, 2012. Archeologisch onderzoek op het Oostereiland, in: W. Jeeninga (red.), *Het Oostereiland in Hoorn. Van baggerbak tot cultuureiland*, Hoorn, 149-165.

Duijn, D.M., 2012. Dateringsonderzoek aan drie Enkhuizer Monumenten, in: *Steevast* 2012, 65-71.

Duijn, D.M., 2012. Enkhuizen, Westerstraat 28 (Café de Slof), in *Archeologische kroniek over Noord-Holland* 2011, 44-45.

Gerritsen

Gerritsen, S. 2012. Plangebied Begraafplaats Zuiderdracht, gemeente Drechterland, in: *Archeologische Kroniek over Noord-Holland* 2011, 23-25.

Gerritsen, S., 2012. Archeologische begeleiding Westfriesse Omringdijk., in: *Archeologische Kroniek over Noord-Holland* 2011, 25-37.

Gerritsen, S., 2012. Evaluatierapport Inventariserend Veldonderzoek door middel van boringen en proefsleuven aan de Schaperstraat-Oost, ten behoeve van de uitbreiding van het winkelcentrum Streekhof in Grootebroek, gemeente Stede Broec. Intern rapport Archeologie

West-Friesland.

Gerritsen, S., 2012. Archeologische waarneming kabelsleuf UMTS mast Hervormde Kerk Hoogwoud, gemeente Opmeer. Intern rapport Archeologie West-Friesland

Schrickx

Schrickx, C., & D.M. Duijn, 2012. Dijken, havens en een eiland in zee: recent archeologisch onderzoek naar het maritieme verleden van West-Friesland, in: *Westerheem* 3, jaargang 61, 210-218.

Schrickx, C., 2012. 'De verwerking van walvis- en robbenspek rondom de Oosterhaven (1649-1748)' in: W. Jeeninga (red.), *Het Oostereiland in Hoorn. Van baggerbak tot cultuureiland*, Hoorn, 17-23.

Schrickx, C., & D.M. Duijn, 2012. 'Archeologisch onderzoek op het Oostereiland' in: W. Jeeninga (red.), *Het Oostereiland in Hoorn. Van baggerbak tot cultuureiland*, Hoorn, 149-165.

Schrickx, C., 2012. 'Enkhuizen, Vijzelstraat' in: *De Archeologische kroniek van Noord-Holland* 2011, 39-43.

Schrickx, C., 2012. 'Hoorn-Blokker, Westerblokker 74' in: *De Archeologische kroniek van Noord-Holland* 2011, 54-56.

Schrickx, C., 2012. 'De bedevaart naar St. Gummarus in Lier, in: *Steevast* 2012, 40-50.

Schrickx, C., 2012. 'Archeologische kroniek over het jaar 2011. Opgraving 'De Vijzeltuin', in: *Steevast* 2012, 93-100.

